

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА»**

Збірник тез наукових праць

**ХІІІ МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«НАУКОВИЙ ДИСПУТ ПИТАННЯ
ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«31» січня 2019

**Харків–Відень–Лондон
2019**

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА»**

Збірник тез наукових праць

**ХІІІ МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«НАУКОВИЙ ДИСПУТ: ПИТАННЯ
ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«31» січня 2019

Сборник тезисов научных трудов

**ХІІІ МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
«НАУЧНЫЙ ДИСПУТ: ВОПРОСЫ
ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»**

«31» января 2019

Abstracts of scientific papers

**XIII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
«SCIENTIFIC DEBATE: THE ISSUE
OF ECONOMY AND FINANCE»**

January 31, 2019

Харків–Відень–Лондон
2019

ББК 65
УДК 330.1
Н-34

Науковий диспут: питання економіки і фінансів: збірник тез
Н-34 наукових праць XIII Міжнародної науково-практичної кон-
ференції (Харків–Відень–Лондон, «31» січня 2019 року) / ГО
«Фінансово-економічна наукова рада», 2019. — 66 с.

У збірнику представлені матеріали XIII Міжнародної науково-практич-
ної конференції: «Науковий диспут: питання економіки і фінансів».

Матеріали публікуються мовою оригіналу у авторській редакції.

Редакція не завжди поділяє думки і погляди автора. Відповідальність
за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифр та інших ві-
домостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права»,
при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на
авторів і видання є обов'язковими.

© Автори статей, 2019

© ГО «Фінансово-економічна наукова рада», 2019

© Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», 2019

ISSN 2522-901X

Key title: Global'ni problemi ekonomiki ta finansiv

Abbreviated key title: Glob. probl. ekon. finans.

Parallel title: Global'nye problemy ekonomiki i finansov

Parallel title: Global issues of economy and finance

Variant title: Global'ni problemi ekonomiki ta finansiv. Zbirnik tez naukovih robit ...

Mižnarodnoї naukovo-praktičnoї konferencії

Організаційний комітет конференції:

Голова редакційної колегії: **Тарасенко Ірина Олексіївна** — доктор економічних наук, професор.

Заступник голови редакційної колегії: **Коваленко Дмитро Іванович** — кандидат економічних наук, доцент.

Заступник голови редакційної колегії: **Золковер Андрій Олександрович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Денисенко Микола Павлович** — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної академії інвестицій і економіки будівництва, академік Академії будівництва України та Української технологічної академії.

Член редакційної колегії: **Кухленко Олег Васильович** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Чубукова Ольга Юріївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Драган Олена Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Захарін Сергій Володимирович** — доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор.

Член редакційної колегії: **Скрипник Маргарита Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Гоблик Володимир Васильович** — доктор економічних наук, кандидат філософських наук, доцент, Заслужений економіст України.

Член редакційної колегії: **Мигус Ірина Петрівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Єфименко Надія Анатоліївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Ніценко Віталій Сергійович** — доктор економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Рамський Андрій Юрійович** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Бугас Наталія Валеріївна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Русіна Юлія Олександрівна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Белялов Талят Енверович** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Безверхий Костянтин Вікторович** — кандидат економічних наук.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. БАНКІВСЬКА СПРАВА	6
Окуневич Ірина Леонідівна, Жара Аліна Максимівна Основні проблеми сучасної банківської системи України та шляхи їх подолання.....	6
СЕКЦІЯ 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ.....	10
Ковальчук Володимир Володимирович Інформаційна модель взаємодії між концесієдавцем та концесіонером при реалізації договору концесії: обліковий аспект....	10
Кочин Тетяна Михайлівна Аналіз корпоративних скандалів з фальсифікацією фінансового стану...14	14
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ	17
Кариева Латофат Саидакрамовна Развитие экономической мысли в Средней Азии.....	17
Саидкаримова Матлюба Ишановна Организация и проведение кейс-стади на занятиях по экономической теории.....	21
СЕКЦІЯ 4. ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ.....	25
Петренко Вікторія Сергіївна Основні критерії відбору інноваційних проектів за різними інвестиційними моделями	25
СЕКЦІЯ 5. ЛОГІСТИКА.....	29
Нестеренко Роман Васильович Роль економіко-організаційного забезпечення у розвитку логістичної діяльності на підприємствах машинобудування	29
СЕКЦІЯ 6. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ.....	32
Фетисов Валерій Андреевич Методика построения портфеля ценных бумаг с эффектом глобализации	32
СЕКЦІЯ 7. МЕНЕДЖМЕНТ ТА ТЕОРІЯ УПРАВЛІННЯ.....	35
Kharchuk Viktoriya, Domashchuk Yaryna Essence and evolution of sustainable development concept	35

СЕКЦІЯ 8. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА	39
Усманова Раъно Миржалиловна, Турабекова Гулирано Исламовна Совершенствование системы экспорта образовательных услуг в Республике Узбекистан.....	39
СЕКЦІЯ 9. ПРОБЛЕМИ МІКРОЕКОНОМІКИ.....	43
Турсунов Алишер Мухамадназирович Основные направления повышения эффективности функционирования АО «Узбекнефтегаз»	43
Якубова Махтума Асадуллаевна Роль образования в воспроизводстве национального богатства	47
СЕКЦІЯ 10. ТОРГІВЛЯ ТА ЛАНЦЮГИ ПОСТАЧАННЯ.....	50
Карнаушенко Алла Сергіївна Особенности збутової діяльності рибогосподарських підприємств	50
СЕКЦІЯ 11. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ, СТРАХУВАННЯ І БІРЖОВА СПРАВА	55
Бей Грина Михайлівна, Трачук Соломія Олександрівна Офшорні центри в системі міжнародного бізнесу	55
Дубограй Анастасія Ігорівна, Колотій Юлія Сергіївна Ризики формування доходів бюджету та управління ними	59
Раделицький Юрій Орестович Видаткова політика місцевих бюджетів: основні проблеми	63

Секція 1. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Окуневич Ірина Леонідівна
*старший викладач кафедри фінансів і маркетингу
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
м. Дніпро, Україна*

Жара Аліна Максимівна
*студентка
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури
м. Дніпро, Україна*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Відомо, що від стану банківської системи залежить і розвиток національної економіки. Нажаль, з початком російської агресії проти України у 2014 р. загострилися застарілі проблеми вітчизняної банківської системи, які до того були невидимі. Це, у свою чергу, призвело до гострої кризи всієї банківської системи України, у результаті чого кількість комерційних банків скоротилася приблизно вдвічі. При цьому більшість комерційних банків в Україні виявилися збитковими.

Так, згідно з інформацією Національного банку України станом на 01.01.2014 року кількість комерційних банків в Україні становила 180 банків, а вже станом на 01.01.2019 — 77 комерційних банків [2]. (табл. 1).

Серед об'єктивних причин скорочення кількості банківських установ насамперед слід назвати непрозорість діяльності великої кількості банків, та їх приналежність до олігархічних структур. В наслідок цієї ситуації ряд українських комерційних банків займалися не властивими їм функціями, серед яких «відмивання» коштів та переведення їх в офшорні зони, спекулятивні валютні операції, обслуговування вузького кола власних клієнтів без врахування реальних потреб економіки.

Таблиця 1

Кількість комерційних банків в Україні з 2013 по 2018 роки

	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	В т.ч. зі 100% іноземним капіталом
На 01.01.2013	176	53	22
На 01.01.2014	180	49	19
На 01.01.2015	163	51	19
На 01.01.2016	117	41	17
На 01.01.2017	96	38	17
На 01.01.2018	82	38	18
На 01.01.2019	77	37	22

Тобто можемо констатувати, що з боку НБУ, при всіх запевненнях його керівництва, відбувався, м'яко кажучи, малоефективний нагляд за діяльністю комерційних банків.

Слід зазначити, що політична та військова нестабільність, високий рівень інфляції, дестабілізація економіки також мали неабиякий вплив на закриття ряду банків. Здавалось би, що виведення з ринку та ліквідація неплатоспроможних банків та банків які порушували українське законодавство начебто повинно позитивно вплинути на прозорість банківської системи. Але саме це призвело до різкого навантаження на Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) — за три останні роки вкладникам неплатоспроможних банків сплачено 81,0 млрд. грн. [1, с. 128].

Для здійснення виплат ФГВФО змушений здійснювати запозичення в уряді, що впливає на рівень і так чималого державного боргу. Перспектива повернення коштів, що перебували на рахунках підприємств у банках, щодо яких прийнято рішення про введення тимчасової адміністрації або ліквідації, практично відсутня, оскільки оціночна вартість активів таких банків у декілька разів менша ніж їх балансова вартість. Унаслідок виведення банків з ринку значні збитки отримали юридичні особи та населення, у результаті чого суттєво погіршився фінансовий стан багатьох підприємств, окремі з них збанкрутували, тож у результаті держава недоотримала податкові надходження.

Разом з тим різке скорочення кількості банків, неоднозначно відбивається і на підвищенні конкурентоспроможності та ефективності роботи банківської системи в цілому. Незважаючи на це, вітчизняна статистика зафіксувала, що у 2018 році банківська система України

вперше за останні роки отримала прибуток, який до того ж став рекордним більш ніж за десять років — 19 992 млрд. грн. (табл. 2) [2].

Таблиця 2

**Фінансові результати банківської системи в Україні
за 2012–2018 роки**

Роки	Фінансовий результат поточного року, млрд. грн.	Рентабельність активів, %	Рентабельність капіталу, %
01.01.2013	4 899	0,45	3,03
01.01.2014	1 436	0,12	0,81
01.01.2015	-52 966	-4,07	-30,46
01.01.2016	-66 600	-5,46	-51,91
01.01.2017	-159 386	-12,60	-116,74
01.01.2018	-24 360	-1,94	-15,96
01.01.2019	19 992	1,66	14,32

Банкіри пояснюють прибутковість банківської системи у 2018 році значним зростанням як процентних так і комісійних доходів банків, а також рекордно низькими витратами на формування резервів.

Тож, можемо сформулювати основні системні проблеми банківського сектору, які, на наш погляд, доведеться вирішувати насамперед:

- політичний тиск органів державної влади на банківську систему;
- непрозорість рефінансування комерційних банків з боку НБУ;
- системний дефіцит довгих ресурсів, який позбавляє банківську систему можливостей інвестиційного кредитування;
- спрямованість на поточні операції і невиконання функції головного кредитора для стратегічної структурної перебудови економіки країни.

Шляхи вирішення цих проблем вбачаємо у необхідності:

- реально визнати статус Національного банку України як незалежного органу від влади та інших інстанцій держави та виключити політичний тиск з їх боку;
- здійснювати прозору практику рефінансування комерційних банків з обов’язковим поверненням коштів;
- повернути довіру вкладників та інвесторів;
- переорієнтувати роботу комерційних банків на кредитування реального сектору економіки.

Література

1. Заєць М. А. Криза управління банківською системою та її вплив на економічний стан в Україні / М. А. Заєць. // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. — 2017. — Том 16. Вип. 3 (37) — С. 125–138.
2. Показники банківської системи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 (дата 25.01.2019). — Назва з екрану.

Секція 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Ковальчук Володимир Володимирович
*здобувач кафедри обліку і аудиту
Житомирського державного технологічного університету
м. Житомир, Україна*

ІНФОРМАЦІЙНА МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ КОНЦЕСІЄДАВЦЕМ ТА КОНЦЕСІОНЕРОМ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОГОВОРУ КОНЦЕСІЇ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Сьогодні питання розвитку концесії та державно-приватного партнерства загалом є особливо актуальним для держави. Це обумовлено тим, що держава не в змозі в повній мірі забезпечити якість та повноту суспільних послуг, а тому передає певну їх частину в приватний сектор. Концесія в свою чергу передбачає передачу певних майнових комплексів, які пов'язані із реалізацією суспільних послуг. Відповідно виникає потреба реформування системи бухгалтерського обліку як інструменту генерування якісних інформаційних ресурсів для забезпечення консенсусу між державними та приватними суб'єктами.

Основними питаннями організації бухгалтерського обліку за договором концесії є: налагодження зв'язків між концесіодавцем — державним партнером та концесіонером — приватним партнером; ідентифікація об'єктів бухгалтерського обліку операцій за договорами концесії; визначення форм організації та ведення бухгалтерського обліку в концесіонера; формування системи документування за операціями за договорами концесії; формування облікової політики в частині операцій за договором концесії; розвиток робочого плану рахунків в розрізі об'єктів, пов'язаних із виконанням умов договору концесії.

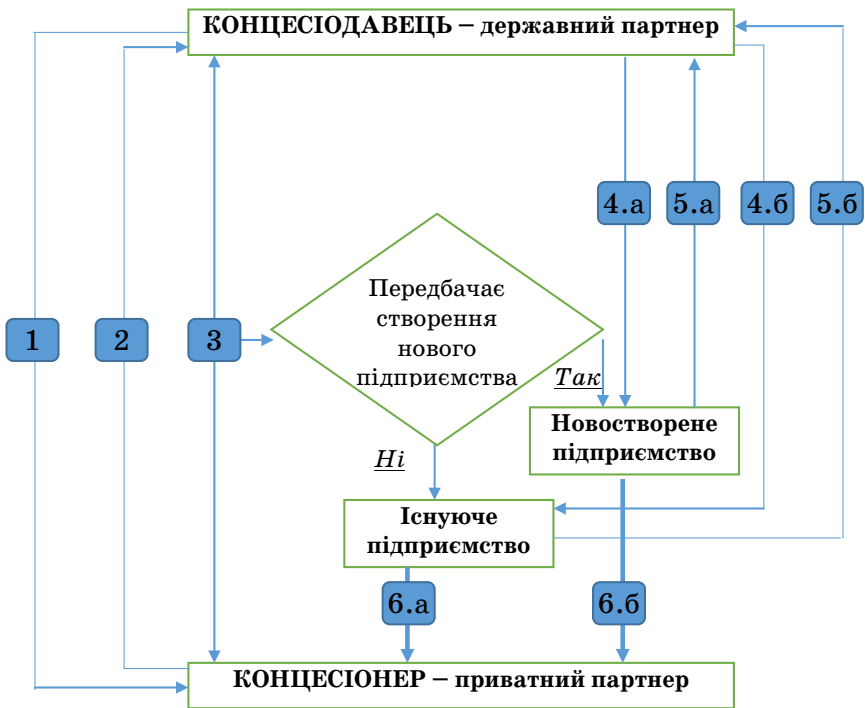
Відповідно між державним партнером — концесіодавцем («концесіодавець — орган виконавчої влади або відповідний орган місцевого самоврядування, уповноважений відповідно Кабінетом Міністрів

України чи органами місцевого самоврядування на укладення концесійного договору» [1]) та приватним партнером — концесіонером («концесіонер — суб'єкт підприємницької діяльності, який відповідно до цього Закону на підставі договору отримав концесію. На стороні концесіонера можуть виступати декілька осіб; претендент — фізична або юридична особа (суб'єкт підприємницької діяльності), резидент або нерезидент, який подав заявку на участь у концесійному конкурсі» [1]) виникає сукупність, зв'язків які можна представити у вигляді інформаційної моделі.

Характеристика зазначеної інформаційної моделі проявляється в наступних положеннях:

- першим етапом розвитку зв'язків між приватним та державним партнером є участь потенційного приватного партнера в концесійному конкурсі. законодавством передбачено, що «концесійний конкурс — процедура, встановлена цим Законом та іншими нормативно-правовими актами, згідно з якою певний претендент визнається переможцем у концесійному конкурсі» [1]. В цілому концесійний конкурс має наступну структуру (рис. 1).
- основою формування взаємозв'язків в системі управління державно-приватним партнерством, що реалізується через концесію, є концесійний договір. Відповідно до закону України про концесії «договір концесії (концесійний договір) договір, відповідно до якого уповноважений орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування (концесіодавець) надає на платній та строковій основі суб'єкту підприємницької діяльності (концесіонеру) право створити (побудувати) об'єкт концесії чи суттєво його поліпшити та (або) здійснювати його управління (експлуатацію) відповідно до цього Закону з метою задоволення громадських потреб» [1]. «У концесійних угодах (Concession Contract) підрядник несе відповідальність за комплексну поставку послуг у конкретному регіоні. Підрядник несе відповідальність за забезпечення оборотного капіталу і всіх капітальних вкладень» [2, с. 188].

Розроблена інформаційна модель взаємодії між концесіодавцем та концесіонером враховує усі вимоги законодавства та дозволяє ідентифікувати напрями впливу їх особливостей на систему організації бухгалтерського обліку операцій за концесійним договором. Дана модель враховує наступні складові: оголошення конкурсу на участь в проекті державно-приватного партнерства, що реалізовується у формі концесії; подача документів на участь в конкурсі на заміщення приватного партнера концесіонера; укладання концесійного договору; передача об'єкту концесії; сплата концесійних платежів; отримання

1. Оголошення конкурсу на участь в проекті державно-приватного партнерства, що реалізується у формі концесії;
2. Подача документів на участь в конкурсі на заміщення приватного партнера концесіонера;
3. Укладання концесійного договору;
- 4.а. Передача об'єкту концесії новоствореному підприємству, якщо це обумовлено концесійним договором;
- 4.б. Передача об'єкту концесії існуючому підприємству (приватному партнеру), якщо це обумовлено концесійним договором;
- 5.а. Сплата концесійних платежів новоствореним підприємством у сумі передбачених концесійним договором;
- 5.а. Сплата концесійних платежів існуючим підприємством у сумі передбачених концесійним договором;
- 6.а., 6.б. Отримання фінансових результатів від здійснення концесійної діяльності приватним партнером

Рис. 1. Інформаційна модель взаємодії між концесіодавцем та концесіонером

фінансових результатів від здійснення концесійної діяльності приватним партнером. В цілому на основі розробленої інформаційної моделі можна ідентифікувати інформаційні, документальні, фінансові та матеріальні потоки як складові системи управління концесійною діяльністю.

Література

1. Закон України «Про концесії» № 997-XIV від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14/print>
2. Хусаїнов Р. Моделі державно-приватного партнерства: закордонний досвід та перспективи для України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/279446643_Modeli_derzavno-privatnogo_partnerstva_zakordonnij_dosvid_ta_perspektivi_dla_Ukraini_Modeli_gosudarstvenno-castnogo_partnerstva_zarubeznyj_opyt_i_perspektivy_dla_Ukrainy

Кочин Тетяна Михайлівна
здобувач кафедри обліку і аудиту
Житомирського державного технологічного університету
м. Житомир, Україна

АНАЛІЗ КОРПОРАТИВНИХ СКАНДАЛІВ З ФАЛЬСИФІКАЦІЄЮ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

За останні десятиліття світова економіка зазнала численних збитків, причиною яких є превалювання вимог до детальності та оперативності інформації бухгалтерського обліку та звітності над контролем за її якістю для внутрішніх та, в більшій мірі, для зовнішніх стейкхолдерів. Дослідження гучних бухгалтерських скандалів ілюструє, що неналежна увага до забезпечення якості та контролю за якістю облікової інформації та інформації наведеної у звітності має великий спектр наслідків як економічного, так і соціального характеру, що містять загрозу не тільки для функціонування та безпеки конкретних суб'єктів господарювання, які зазнали фальсифікації чи маніпулювання, а й визначають фінансову стійкість та стабільних цілих галузей та економіки в цілому.

В Європі найбільш гучний скандал відбувся в 2003 р., коли італійська компанія Parmalat зробила заяву про захист від кредиторів. Намагаючись приховати зниження прибутку та нездатність обслуговувати борг в розмірі 7 млрд. євро., керівництво компанії вдалося до сумнівних фінансових операцій та фальсифікації фінансової звітності, зокрема:

- фальсифікація наявності грошових коштів та підробка документів (поштовою для початку розслідувань стало виявлення працівниками Bank of America факту підробки документів, які засвідчували наявність на рахунках фонду Bonlat Financing, що належав Parmalat 4,2 млрд.євро [2]);
- фіктивна реалізація неіснуючих товарів офшорним компаніям, які не здійснювали реальну комерційну діяльність [3], зокрема, порошкового молока;
- створення 200 дочірніх підприємств для фальсифікації — виводу активів, виключення з консолідації з відображенням прибутку тощо, що дозволяло оприлюднювати стабільну фінансову

звітність, в той час, як фактичні чисті зобов'язання у вісім раз перевищували задекларовані. За допомогою мережі офшорних фірм стало можливим приховати виведення близько 10 млрд. євро (1% ВВП Італії), прибуток корпорації, за даними слідчих, завищено в п'ять разів [2]).

В загальному вигляді факти фальсифікації Parmalat відображено на рис. 1.

Ще одним напрямком фальсифікації Parmalat були операції з цінними паперами. Мошенський С. З. наводить приклад використання фіктивних векселів у краху компанії [3]. Як видно на рис. 1. виникнення збитків та зниження рентабельності викликало необхідність в залученні капіталу, що було здійснено за рахунок випуску цінних паперів (векселів та бонів). Через нестачу коштів для погашення виданих векселів видавались нові фіктивні векселя. Для приховування заборгованості та збитків були створені офшорні компанії, яким реалізовувалась неіснуюча продукція. Розрахунок за фіктивну продукцію відбувся за рахунок позик, які надавались самим Parmalat, які, в свою чергу, компанія отримувала в кредит в банках. Parmalat передавав боргові

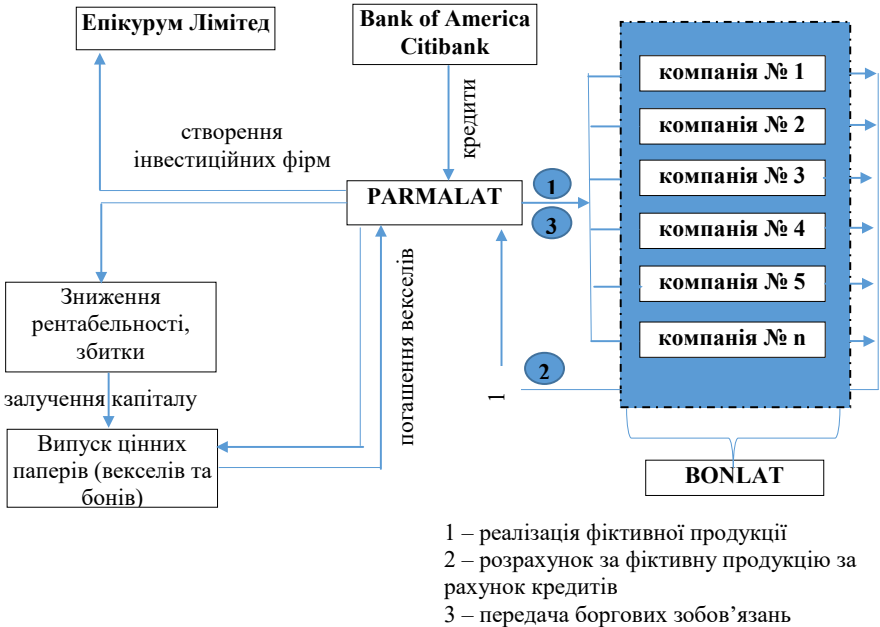

Рис. 1. Узагальнена схема фальсифікації фінансового стану Parmalat

зобов'язання по рахункам позабалансовим підрозділам, що дозволяло виключити їх з бухгалтерського обліку та відображати позики як активи чи інвестиції. З цією метою створювались інвестиційні фірми, пізніше офшорні компанії були об'єднані в Bonlat. Якому були передані неіснуючі кредити, а також векселя, які були записані як майно третіх осіб, що дозволяло зменшити заборгованість. Під час слідства було встановлено, що векселя та бони Parmalat були фіктивними.

Банкрутство Parmalat, внаслідок вагомого значення компанії в економіці Італії, мало значні економічні та соціальні наслідки, в також викликали обговорення участі у формуванні та реалізації схем фальсифікації банків та аудиторських фірм, звинувачення були висунуті аудиторській компанії Grant Thornton та Deloitte Touche Tohmatsu, які протягом тривалого часу не виявляли порушень у відображенні діяльності компанії у фінансовій звітності. В 2004 р. Parmalat звернулася до суду з позовом на суму 10 млн. дол. до Grant Thornton та Deloitte Touche Tohmatsu, як компенсацію за їх непрофесійність [1], нездатність виявити помилки, а також представників аудиторських фірм було звинувачено у безпосередній участі у фальсифікації, що, знову ж таки, привертає увагу до якості зовнішнього контролю та його участі в оцінці якості системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю.

Література

1. Parmalat sues former auditors for \$10bn [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.independent.co.uk/news/business/news/parmalat-sues-former-auditors-for-10bn-557185.html>
2. История взлета и падения компании Parmalat [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://landlord.ua/news/istoriya-vzleta-i-padenia-kompanii-parmalat/>
3. Мошенський С.З. Вексель. Базовые концепции. Киев-Ровно: Планета-Друк, 2007. — 1284 с.

Секція 3.

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Кариева Латофат Саидакрамовна
*старший преподаватель кафедры «Экономика промышленности»
Ташкентский государственный технический университет
г. Ташкент, Узбекистан*

РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ МЫСЛИ В СРЕДНЕЙ АЗИИ

В X–XII веках Средняя Азия становится одним из ведущих центров человеческой мысли на Востоке. Дальнейшему развитию науки в государствах Средней Азии способствовало их становление как самостоятельных государств и усиление связей со странами Ближнего и Среднего Востока. Этот период связан с именами таких выдающихся мыслителей, просветителей, государственных деятелей как Фараби, Авиценна, Беруни, Юсуф Хас Ходжиб, Низам аль-Мульк, Амир Темур и др. Хотя их работы были связаны в основном с философией, тем не менее эти ученые выдвигали и экономические идеи.

Так Абу Наср Мухаммад ибн Мухаммад аль-Фараби (872–950) особое внимание уделял потребностям, которые являются первопричиной формирования человеческого общества. Он утверждал, что у людей есть такие нужды, для достижения которых необходимо сообщество. При этом он особо подчеркивал роль труда и орудий труда в производстве материальных благ. А для достижения счастья необходимы взаимопомощь и дружба, на основе которых возможно справедливое распределение продуктов. Но Фараби не смог раскрыть, как и на какой основе будет происходить обмен этими благами.

Абу Али ибн Сина, известный в Европе как Авиценна (980–1037), занимал должность лекаря и визиря при различных правителях Средней Азии и Ирана. Его основной деятельностью являлась медицина, но большая часть его произведений посвящена философии, логике, психологии, политическим наукам. Экономическим вопросам Авиценна

посвятил такие работы, как «Трактат о домоводстве», «Психология», в которых решающее место в материальном производстве отводится труду. Человек, по его мнению, не довольствуется как животное дарами природы, а с помощью труда создает себе такие блага как пища, одежда, жилье. Для этого люди должны заниматься земледелием и ремеслами. Именно поддержание своих сил и нужда в пище обуславливают стремление человека к освоению ремесла.

Особо заслуживают внимание рассуждения ибн Сины о балансе доходов и расходов не только в рамках семьи, но и государства. По его мнению, они должны быть сбалансированы с обязательным выделением средств на создание резервов на случай различных стихийных бедствий.

В идеальном, по ибн Сине, государстве все будут обязаны трудиться на собственное благо, материальные блага будут распределяться государством равномерно, дабы не было баснословного богатства и ужасающей нищеты, не будет необходимости воевать, поскольку все люди будут заниматься честным трудом и честно торговать, все межгосударственные споры будут решаться исключительно мирными способами и в итоге люди долго не будут стареть.

Одним из крупнейших среднеазиатских ученых-энциклопедистов является Абу Райхан Беруни (973–1048). На наш взгляд, и сегодня актуальна мысль Беруни о том, что цена каждому человеку в том, что он превосходно делает свое дело. Он осуждал принудительный труд и считал, что люди должны объединяться, чтобы совместно противостоять силам природы.

Именно Беруни впервые исследовал происхождение, сущность и функции денег и связывал их появление с увеличением потребностей, для большего удовлетворения которых необходим обмен между людьми. Мерилом для определения цен служило золото, которое является редким, долго сохраняется, восхищает людей своим видом, может уменьшаться или укрупняться, используется для изделий разного рода.

Беруни считал, что с помощью золота может быть достигнута любая цель и государство также должно его копить для выполнения своих функций, но он отрицал его обоготворение.

Большую роль в развитии экономической мысли в Средней Азии сыграл видный поэт и мыслитель Юсуф Хас Ходжиб (Баласагуни) (1017–1070). Его экономические мысли изложены в произведении «Кутадгу-билиг». Не будучи знакомым с его трудами Беруни. Идеи Хас Ходжиба при этом во многом совпадали с идеями Беруни, Ходжиб называл мертвым человека, не приносящего пользу. При этом

он особое внимание обращал разделению труда, считая, что труд крестьянина кормит и одевает всех живых, скотоводы воспроизводят стада животных, которые используются для пищи и одежды, в качестве транспорта, ремесленники создают нужные для жизни вещи, а вот торговцы думают только о своей выгоде, об увеличении своего богатства. Но с помощью золота его можно перевоспитать в вежливого и сознательного человека.

Он также выделил такие функции денег как мера стоимости, средства обращения и средства сокровища, а сила государства заключается не только в численности армии, но и в размерах казны. Государство же, в свою очередь, должно не увлекаться накоплением денег, а расходовать их на нужды народа. Если правитель будет обладать разумом, рассудком, знаниями и будет правильно вести государственные дела, то в таком обществе никогда не будет противоречий, считал Ходжиб.

Ярким представителем экономической мысли в Средней Азии был также Низам аль-Мульк (1017–1092). Он служил визирем сельджукских султанов. В его сочинении «Книга о правлении» указывалось на расточительство правителей и государственных чиновников, их злоупотребления, на важность упорядочения хранения и использования государственных средств, введения их отчетности и осуждалось насилие над крестьянами.

Особого внимания заслуживает экономическая деятельность выдающегося полководца и правителя Амира Тимура (1336–1405). Основные принципы финансовой политики Тимура изложены в его «Уложениях». Это политическое завещание, которое он оставил потомкам. Тимур утверждал, что при взимании налогов необходимо исходить из платежеспособности народа. Налоги дифференцировались в зависимости от качества земель. Применялись также налоговые льготы при освоении новых земель.

Каждые три года проводилась ревизия. И если претензий не было, то ничего не менялось. В противном же случае доходы землевладельцев отбирались, и они лишались имущества на три года.

Деятельность великого узбекского мыслителя, ученого-энциклопедиста, поэта Алишера Навои относится ко второй половине XV в. (1441–1501). Идеи Навои о социально-экономическом устройстве изложены в его трудах «Вакфийя», «Муншаот», «Махбуб уль-кулуб», «Фархад и Ширин». Навои также источником богатства общества считал труд земледельцев и ремесленников, но решающее значение придавалось труду крестьян. Говоря о роли труда в создании богатства, Навои утверждал, что богатство только тогда становится благом, если им пользуется весь народ и требовал установления справедливых

налогов и рекомендовал тратить финансовые ресурсы на строительство ирригационных сооружений, учебных заведений, благоустройство городов.

Большой вклад в развитие экономической мысли в Средней Азии вложил внук Тимура Захиреддин Мухаммад Бабур (1483–1530). В автобиографическом произведении «Бабур-наме», экономическом произведении «Мубайин» Бабур изложил руководство по взиманию налогов, принципы налоговой системы.

Большой вклад в развитие экономической мысли был внесен также такими мыслителями и государственными деятелями как Мирзо Улугбек (1394–1449), Абдурахман Джами (1414–1492), Мирза Бедиль (1664–1721), Азади (1700–1760), Махтумкули (1733–1782) и др.

Литература

1. Раззоков А. А. и др. Иқтисодий таълимотлар тарихи. Т., 2002. — 492 с.
2. Ядгаров Я. С. История экономических учений. М., 2009. — 390 с.

Саидкаримова Матлюба Ишановна
доцент кафедры «Экономика промышленности»
Ташкентский государственный технический университет
г. Ташкент, Узбекистан

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕДЕНИЕ КЕЙС-СТАДИ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ТЕОРИИ

Повышение эффективности обучения студентов непосредственно зависит от умелого подбора и использования разнообразных, наиболее соответствующих теме, методов обучения и активизации всего учебного процесса.

В последние годы во многих странах, в т. ч. и в Узбекистане, широкое применение получила такая разновидность оценки конкретной ситуации как «Кейс-стади». В отличие от многих других деловых игр кейс-стади привязан к одной или нескольким заданным ситуациям.

Разработка простейших ситуаций-кейсов вполне доступна преподавателям курса «Экономическая теория» в вузах. Перспективным направлением разработки и использования кейсов при работе со студентами является моделирование типичных ситуаций в темах «Теория спроса и предложения. Рыночное равновесие», «Издержки производства и прибыль фирмы», «Конкуренция и ценообразование» и др. Рассмотрим организацию кейс-стади, целью которой является анализ конкретной рыночной конъюнктуры и прогнозирование реальной величины прибыли для принятия обоснованного решения об объеме производства.

Данный кейс-стади направлен на закрепление знаний по разделу курса экономической теории «Микроэкономика» и углубления знаний по теме «Издержки производства и прибыль фирмы», а также формирование умений и навыков анализа и решения проблемных ситуаций при принятии научно обоснованных управленческих решений.

1 часть. Организационное обеспечение

1.1. Описание ситуации. Фирма производит электролампочки. Максимальный объем выпуска составляет 100 000 лампочек в месяц.

Реальный спрос на конкурентных рынках составляет 100 000 штук в месяц. Постоянные издержки равны 100 тыс. сумов в месяц. Менеджер по продажам рекомендует производить максимальный объем производства. Менеджер по финансам говорит, что через месяц прогнозируется повышение производительности труда в два раза и тогда можно будет пересмотреть решение о расширении объемов производства. Директор компании дает указание представить ему подробное обоснование для производства на сегодняшний момент и через месяц для принятия окончательного решения.

1.2. Проблема. Каков оптимальный объем производства?

1.3. Задача. Сколько электрлампочек нужно производить?

1.4. Алгоритм решения:

- проанализируйте ситуацию и составьте ход решения задачи;
- на основе исходных данных и составленного алгоритма заполните вспомогательные таблицы для принятия решения;
- сделайте итоговое заключение для принятия управленческого решения на основе произведенных расчетов.

1.5. Советы и рекомендации по анализу ситуации:

1. Прочитайте всю имеющуюся информацию.
2. Дайте характеристику ситуации и письменно зафиксируйте основную проблему и проблемы, ей подчиненные.
3. Запишите все факты, касающиеся этой проблемы.
4. Выберите критерии для проверки правильности решения.
5. Найдите альтернативные варианты, если они существуют.
6. Разработайте перечень мероприятий по реализации вашего решения.
7. Заполните лист анализа ситуации.

Лист анализа ситуации

Этап анализа	Содержание этапа анализа	Результат анализа	Критерии оценки
1. Анализ ситуации	1. Обзор конкретной ситуации и определение важной информации для решения задачи. 2. Характеристика ситуации: что происходит? Почему? Каковы результаты развития ситуации?		Краткость
2. Формулировка проблемы	Предложение, отражающее сущность проблемы		Краткость 9–10 слов

Секція 3. Економічна теорія та історія економічної думки

3. Определение участников событий	а) указание роли статуса всех участников; б) характеристика организации, в которой развиваются события		Максимальная краткость
4. Установление хронологии событий	Указание фактов и событий		Ясность и точность
5. Выяснение альтернатив и выбор наилучшего решения	Формулировка альтернативных вариантов решения, оценка каждой альтернативы, указание положительных и отрицательных сторон, выбор наилучшей альтернативы		Ясность и точность изложения. Аргументированность выбора
6. Разработка решения	Обоснование решения		Ясность и точность

2 часть. Информационное обеспечение

2.1. Основные материалы. Исходная информация. Данные о состоянии фирмы по выпуску электролампочек.

P , тыс. сум	Q_d , тыс. шт.	FC , тыс. сум	VC , тыс. сум	TC , тыс. сум	TR , тыс. сум	Прибыль, тыс. сум
10	20	100	75	175	200	25
8	30		100			
7	45		160			
6	65		210			
5	90		250			
4	100		300			

Вопросы для коллективного обсуждения при решении кейса:

1. При каком уровне производства прибыль вашей фирмы максимальна?

2. Почему вы не станете увеличивать производство после достижения уровня максимальной прибыли?

3. При каких условиях вы будете производить больше?

4. Как увеличение производительности в 2 раза отразится на данных таблицы?

Нормы времени:

1. Индивидуальное решение — 20 минут.

2. Коллективное обсуждение и оформление презентации — 20 минут

3. Презентація — до 5 минут.

Таким образом, с помощью данного метода вырабатываются умения и навыки индивидуального и коллективного решения задачи. Данный метод развивает у студентов широту и гибкость мышления, помогает научить их рационально использовать информацию, самостоятельно анализировать факты, критически рассматривать альтернативные варианты решения задачи, обсуждать их, защищать собственную позицию и находить оптимальное решение.

Литература

1. Челнокова О. Ю. Сборник задач по экономике (микроэкономика): учебное пособие. Саратов, СГУ. Изд-во «Саратовский источник», 2011. — 35 с.
2. Саидкаримова М. И., Новикова Т. В. Сборник заданий и тестов по экономической теории. — Ташкент: ТашГТУ, 2017.

Секція 4. ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

Петренко Вікторія Сергіївна
*доктор економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку та підприємництва
Херсонський державний університет
м. Херсон, Україна*

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ЗА РІЗНИМИ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ МОДЕЛЯМИ

Впровадження сучасних форм і моделей управління інноваційними процесами передбачає зміну концептуальних підходів до фінансування. Згідно з теоретичними та емпіричними дослідженнями, поведінка інвесторів, у тому числі банків та потенційних інвесторів у фінансуванні різних видів інноваційних проектів у сучасних умовах, істотно впливає на темпи економічного зростання в окремих галузях та економіці в цілому.

У випадку фінансування складного інноваційного проекту ситуація інша. Такі проекти, по-перше, вимагають значно більших інвестицій, ніж традиційні; по-друге, мають більший ступінь невизначеності та ризику; по-третє, довгострокові (до декількох десятків років) і багатоступінчасті; і по-четверте, характеризуються складною і менш надійною схемою обміну інформацією між кредитором і позичальником, коли кредитор не має всієї необхідної інформації про вплив проекту і масштаби його реалізації.

Досліджені моделі фінансування інноваційних проектів показали, що зараз існують дві різні системи фінансування інноваційних проектів: «Single-subject» та «Multi-agent».

Згідно з практикою, особливістю реалізації великомасштабних інвестиційно-інноваційних проектів є необхідність врахування наявності трьох видів інтересів: отримання прибутку підприємця від реалізації проекту (позичальника), отримання прибутку кредитора (банку, іншої

фінансової установи та іншого інвестора) від інвестування коштів (інвестора) та суспільної користі (у вигляді збільшення секторальної та національної конкурентоспроможності продукції, збільшення експорту, зростання економічного зростання тощо). Оптимальною є ситуація, коли реалізуються всі три групи інтересів [1, с. 12].

Одним з недоліків одноагентної моделі (Single-subject) кредитування інноваційного проекту є можливість порушення інтересів кредитора. Останнє пояснюється тим, що в реальному житті існує проблема обміну інформацією між кредитором і позичальником. Більш того, оскільки є приватний інтерес позичальника, то він буде зацікавлений у продовженні та завершенні проекту будь-якими засобами. Що стосується інвесторів, то він отримує приватну вигоду від реалізації проекту в цілому. Це означає, що фінансування проекту на першому етапі, не буде отримувати пільги. Таким чином, навіть коли позичальник дізнається про реальну слабку роботу проекту на ранній стадії (як правило, це відбувається наприкінці першого етапу стадії), він все ще зацікавлений у продовженні фінансування проекту та надає інвестору реорганізацію план вище після початку фінансування проекту на другому етапі. Як наслідок, інвестор (кредитор) дізнається про низьку ефективність проекту лише на другому етапі, тому рішення про припинення фінансування або реорганізацію проекту може бути прийняте лише на третьому етапі. Однак, побоюючись втрати вже здійснених інвестицій, інвестор (кредитор) зазвичай вирішує питання про завершення проекту, навіть з меншими прибутками [2, с. 215].

Модель фінансування великих інвестиційних проектів декількома інвесторами працює по-іншому. За ефективністю проекту фінансування припиняється вже після першого етапу. Як наслідок, проекти з низькою ефективністю не отримують підтримки і тим самим не відволікають фінансові ресурси від більш прибуткових або життєздатних проектів.

Порівняльна характеристика основних критеріїв відбору інноваційних проектів для фінансування в рамках «Single-subject» та «Multi-agent» інвестиційних моделей показана на прикладі коаліційного механізму на низькому рівні або сумнівним у таблиці 1.

Як видно з табл. 1, висвітлені моделі інноваційних проектів мають фінансові переваги та недоліки. Основною проблемою «Single-subject» моделі є неможливість розподілу можливих інвестиційних порушень графіку платежів на інвестиційний ризик, низький рівень ресурсів для фінансування та фінансування окремих етапів інноваційного проекту, пов'язаних з відсутністю коштів інвестора на певний етап [3, с. 14].

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика основних критеріїв відбору
інноваційних проектів для фінансування за різними
інвестиційними моделями**

Критерії	Модель «Single-subject»	Модель «Multi-agent»
Характеристика підходу до фінансування проекту	Гнучкий. Можливе навіть фінансування малоефективних проектів	Жорсткий. Фінансування лише вискоєфективних проектів
Ступінь тяжкості попереднього відбору проектів інвесторами	Високий	Високий
Можливість реструктуризації проекту	Так, на будь-якому етапі	Ні, фінансування припиняється, коли ефективність проекту зменшується, у тому числі на ранніх стадіях
Розподіл інвестиційного ризику	Індивідуальний ризик	Диверсифікація ризиків
Обсяги ресурсів для фінансування	Малий	Можливість накопичення значних ресурсів
Регулярність платежів.	Можливі проблеми з мобілізацією на фінансування проекту ресурсів для фінансування окремих етапів	Відсутність затримок у фінансуванні на кожному наступному етапі через диверсифікацію джерел фінансування
Ефективний обмін інформацією про проект.	Відсутність якісного обміну інформацією між кредитором і позичальником	Високі витрати на обмін інформацією
Конфлікт інтересів	Конфлікт приватних інтересів кредитора і позичальника	Конфлікт приватних інтересів кредиторів при обміні інформацією

Проте ці недоліки не є настільки важливими у випадку малих і короткострокових проектів, а також важливо реструктуризувати проект під час його реалізації внаслідок різних ситуаційних умов, а не через його остаточну недоцільність [4, с. 47].

Якщо існує потреба у фінансуванні складних інноваційних проектів, спрямованих на значні інвестиції та тривалий період реалізації, то більш вигідною є модель «Multi-agent» проектного фінансування.

Загальний аналіз переваг і недоліків цих моделей інвестування інноваційних проєктів показав, що механізм багатоагентного обміну інформацією розглядається як певні переваги інвестора порівняно з фінансуванням індивідуальним інвестором. Навіть такі недоліки взаємодії між різними суб'єктами, як конфлікт приватних інтересів кредиторів у обміні інформацією та високе фінансування складних інвестиційних проєктів, мають більшу перевагу, оскільки вони перешкоджають фінансовому продовженню сумнівних проєктів. Це повністю стосується проблеми формування високотехнологічного виробництва в сільському господарстві шляхом впровадження інноваційних проєктів.

Література

1. Економіка південного регіону: проблеми, стратегії, моніторинг: [колективна монографія]. — Херсон: ПП Вишемирського В. С., 2017. — С. 207–214.
2. Мельникова К. В. Шляхи зниження собівартості продукції за умов впровадження техніко-економічних новацій / К. В. Мельникова, Ю. К. Василькова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки 2016. — 3 (1). — С. 214–219.
3. Petrenko V. Formation of vertically integrated agrarian enterprises with foreign capital. /V. Petrenko, K. Melnykova // Technology Transfer: Innovative Solutions in Social Sciences and Humanities, 2018. — С. 13–15.
4. Танклевська Н. С. Розвиток фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств: [Монографія] / Н. С. Танклевська, А. С. Карнаушенко — Херсон: Айлант, 2015. — 184 с.

Секція 5. ЛОГІСТИКА

Нестеренко Роман Васильович
*здобувач кафедри економіки
та організації діяльності суб'єктів господарювання
Української інженерно-педагогічної академії
м. Харків, Україна*

РОЛЬ ЕКОНОМІКО-ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАШИНОБУДУВАННЯ

Ефективне управління підприємствами машинобудування можливе за умови формування економіко-організаційного забезпечення для розвитку логістичної діяльності. Динамічна ринкова ситуація створює об'єктивну потребу створення на підприємствах машинобудування служби логістики, завдяки формуванню економіко-організаційного забезпечення шляхом системності і узгодженості закупівель, зберігання, тривалості виробничого циклу; організації збуту та ін.

Відсутність економіко-організаційного забезпечення розвитку логістичної діяльності на підприємствах машинобудування швидше результат історично сформованих систем управління і неспроможності сформувати службу логістики.

Логістична діяльність на підприємствах машинобудування передбачає управління всіма операціями як єдиною діяльністю. Для цього на підприємствах машинобудування необхідно виділити спеціальну логістичну службу, яка буде управляти матеріальним потоком, починаючи від формування договірних відносин з постачальником і закінчуючи доставкою готової продукції до споживача.

В економічній літературі виділяють наступні концепції економіко-організаційного забезпечення розвитку логістичної діяльності на підприємствах машинобудування, що наведені на рис. 1.

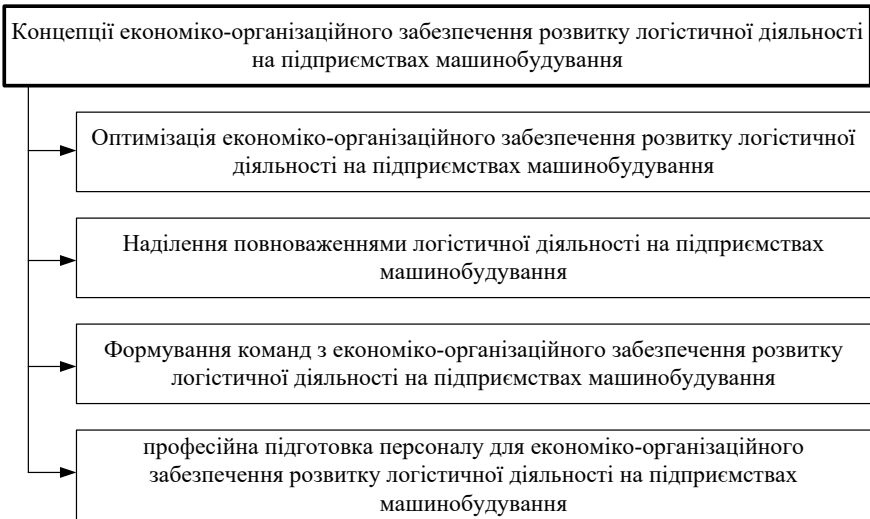

Рис. 1. Концепції економіко-організаційного забезпечення розвитку логістичної діяльності на підприємствах машинобудування

Концепцію логістичної діяльності в управлінні вітчизняними підприємствами машинобудування тільки починають застосовувати. Необхідною умовою успішного її розвитку є підготовка фахівців належної кваліфікації, спроможних здійснювати проектування автоматизованих систем логістики та застосовувати їх на підприємствах і в постачальницько-збутових організаціях [1; 3].

Логістична діяльність підприємства машинобудування повинна функціонувати під грамотним керівництвом служби логістики і передбачає взаємодію функціональних підрозділів підприємства.

Роль економіко-організаційного забезпечення у розвитку логістичної діяльності на підприємствах машинобудування полягає у досягненні ефективних відносин з фахівцями інших функціональних підрозділів підприємства, постачальниками та споживачами.

Для ефективного вирішення завдань в галузі обслуговування споживачів та співпраці із постачальниками, фахівці з логістики повинні мати безпосередній доступ до всіх видів і рівнів інформації для вибору методів і засобів обслуговування споживачів та мати альтернативний вибір постачальників [2; 4].

Керівник служби логістики підпорядковується безпосередньо одному із заступників генерального директора або безпосередньо генеральному директору. Таким чином, керівник служби логістики

одержує досить високий статус та повноваження, а також відносну незалежність від керівників інших функціональних служб і підрозділів підприємства машинобудування [5–7].

Економіко-організаційне забезпечення розвитку логістичної діяльності на підприємствах машинобудування полягає в тому, що інтереси підприємства повинні мати пріоритет перед інтересами окремої особистості, що представляє конкретний функціональний підрозділ. Рішення приймаються тільки з точки зору досягнення глобальних цілей підприємства машинобудування, а не окремої особистості.

Отже, при розробці економіко-організаційного забезпечення розвитку логістичної діяльності на підприємствах машинобудування не слід забувати, що логістична діяльність тісно взаємодіє з іншими, не менш важливими і значущими для підприємства структурами для формування ефективної діяльності.

Література

1. Drucker P. F. *Managing in the Next Society* / P. F. Drucker. — Butterworth-Heinemann, 2001. — 370 p.

2. Хвищун Н. В. Логістичні складові підвищення конкурентоспроможності підприємства / Н. В. Хвищун // *Логістика: теорія та практика*. — 2011. — № 1. — С. 126–134.

3. Гудзь П. В. Аналіз зарубіжного досвіду застосування системного управління логістичною діяльністю / П. В. Гудзь // *Бізнес інформ*. — 2011. — № 4. — С. 139–142.

4. Крикавський Є. В. *Логістика. Основи теорії: підруч.* / Є. В. Крикавський. — Львів: Інтеллект-Захід, 2006. — 206 с.

5. Прохорова В. В. *Формування логістично-промислових систем як фактор підвищення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств / Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право, К.: 2013.* — № 4. — С. 167–171.

6. Тридід О. М. *Логістичний менеджмент: навч. посіб.* / О. М. Тридід, К. М. Таньков; за ред. проф., д-ра екон. наук О. М. Тридіда. — Харків: ВД «ІНЖЕК», 2005. — 224 с.

7. Чобіток В. І. *Формування і прийняття логістичного управлінського рішення на промислових підприємствах // Стратегічний розвиток національної економіки, регіонів і підприємств: всеукраїнська науково-практична інтернет-конф.; 15–17 листопада 2012 р — Том 5..-Донецьк — 2012.* — С. 420–423.

Секція 6. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Фетисов Валерий Андреевич
*аспирант кафедры экономики и моделирования
производственных процессов
Белгородский государственный
национальный исследовательский университет
г. Белгород, Россия*

МЕТОДИКА ПОСТРОЕНИЯ ПОРТФЕЛЯ ЦЕННЫХ БУМАГ С ЭФФЕКТОМ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Алгоритм построения модели портфельного инвестирования на основе регрессионных уравнений, в которых эффект глобализации отражается с помощью дискретного механизма гораздо сложнее, чем алгоритм основанный на линейных зависимостях. Поэтому для полного понимания изложенного подхода необходимо изложение всех деталей построения такой модели. Будем предполагать, что все данные представлены временными рядами доходностей акций и рыночными индексами. Доходность каждого актива может быть представлена моделью, которая является результатом комбинирования двух моделей, линейной

$$r_{it} = \alpha_i + \beta_i r_{I_t} + \varepsilon_{it}, \quad t = \overline{1, T} \quad (1)$$

и нелинейной

$$P_{it}(x_{it} = -1 / r_{g_{1t}}) = \frac{1}{1 + e^{c_0 + c_1 r_{g_{1t}}}}, \quad t = \overline{1, T}. \quad (2)$$

Комбинированный вариант модели для каждого i -го актива выглядит следующим образом

$$r_{it} = \alpha_i + \beta_i r_{I_t} + d_i x_{it} + \varepsilon_{it}, \quad t = \overline{1, T}, \quad (3)$$

где x дискретная переменная, принимающая два значения

$$x_{it} = \begin{cases} +1, & r_{it} - \hat{r}_{it} \geq 0 \\ -1, & r_{it} - \hat{r}_{it} < 0 \end{cases}, \quad t = \overline{1, T}, \quad (4)$$

где

$$\begin{aligned} \hat{r}_{it} &= \alpha_{it} + \beta_i r_{I_5 t}, \quad t = \overline{1, T}, \\ d_i &= \sigma_{\varepsilon_i} \end{aligned}$$

В практических расчетах используется математическое ожидание комбинированной модели, которое для i -го актива может быть записано следующим образом

$$r_{it} = \alpha_i + \beta_i r_{I_5 t} + d_i \cdot \left[1 - 2 \cdot \frac{1}{1 + e^{c_{0i} + c_{1i} r_{g1t}}} \right]. \quad (5)$$

Для удобства формирования модели портфельного инвестирования перепишем математическое ожидание комбинированной модели следующим образом

$$r_{it}^+ = \alpha_{it}^+ + \beta_i r_{I_5 t}, \quad t = \overline{1, T}, \quad (6)$$

где

$$\alpha_{it}^+ = \alpha_i + d_i \cdot \left[1 - 2 \cdot \frac{1}{1 + e^{c_{0i} + c_{1i} r_{g1t}}} \right], \quad t = \overline{1, T}.$$

Величина α_{it}^+ представляет собой актуализированное эффектом глобализации значение доходности на момент времени t . Признание существования актуализированного значения поднимает вопрос о справедливости утверждения о независимости доходности активов от эффектов глобализации. Противоречия нет. Утверждение о независимости доходности активов от эффектов глобализации относится к средним значениям доходности, а актуализированное значение это текущее значение. Средняя доходность рынка складывается из текущих (актуализированных) значений доходности активов, а средняя доходность актива, естественно, определяется средней доходностью рынка, которую они же и сформировали.

Механизм формирования доходности активов, без сомнения очень сложный. Он является результатом взаимодействия наблюдаемых и не наблюдаемых процессов, с линейными и нелинейными закономерностями, реализуемыми в непрерывном и дискретном режимах [1, с. 139]. Поэтому в качестве модели, реалистично отражающей этот процесс, целесообразно использовать комбинированную модель.

В выведенной выше формуле дисперсии актива

$$\sigma_{idp}^2 = d_i^2 4P_i(1 - P_i) + \sigma_{\varepsilon_i}^2 .$$

также присутствует непрерывная и дискретная составляющие. Выпишем детали вычислений по этой формуле

$$\sigma_{idpt}^2 = d_i^2 \cdot 4 \cdot \frac{1}{1 + e^{c_{0i} + c_{1i}r_{\varepsilon i t}}} \cdot \left[1 - \frac{1}{1 + e^{c_{0i} + c_{1i}r_{\varepsilon i t}}} \right] + \sigma_{\varepsilon_i}^2 . \quad (7)$$

Фактически модель, построенная с использованием приведенных формул, позволит сформировать портфель текущей ожидаемой доходности. В принципе можно сформировать и портфель средней ожидаемой доходности, но для этого вероятности ожидаемого эффекта глобализации необходимо рассчитать в средней точке.

По своей структуре портфель, при формировании которого использовался механизм случайного эффекта глобализации, ближе всего к портфелю, сформированному по двухуровневой модели. Принципиальное различие только в портфельной бете. В двухуровневой модели механизм воздействия глобализации на доходность акций предусматривал оценку опосредованного эффекта, который формировался через изменения, происходящие под влиянием глобализации на национальном рынке. Естественно, оценка глобализации с помощью этой модели получается заниженной [2, с. 149]. В то же время, если следовать предположению о линейном воздействии глобализации на акции национального рынка и для реализации этого предположения использовать главную компоненту, в которую включен индекс национального рынка, то оценка влияния глобализации на сформированный портфель окажется завышенной. Это результат аддитивного воздействия глобализации и национального рынка. Модель, в которой используется математическое ожидание случайного эффекта глобализации, позволяет получить наиболее правдоподобный результат. При сравнении с классической диагональной моделью Шарпа можно сделать вывод о повышении влияния рынка на сформированный портфель, если учитывается эффект глобализации.

Литература

1. Давние В. В., Касаткин С. Е., Фетисов В. А. Оптимальный портфель ценных бумаг в условиях глобализации: подходы и модели [текст] / В. В. Давние, С. Е. Касаткин, В. А. Фетисов // Современная экономика: проблемы и решения. — 2013. — № 8(44). — С. 135–146.
2. Давнис В. В., Фетисов В. А. Модели оценки рыночной стоимости активов в условиях глобализации [текст] / В. В. Давнис, В. А. Фетисов // Современная экономика: проблемы и решения. — 2015. — № 5 (65). — С. 8–20.

Секція 7. МЕНЕДЖМЕНТ ТА ТЕОРІЯ УПРАВЛІННЯ

Kharchuk Viktoriya
*PhD, Associate Professor of
Management and International Business Department
Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine*

Domashchuk Yaryna
*Master Student of Management and International
Business Department of the
Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine*

ESSENCE AND EVOLUTION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT CONCEPT

Sustainable development concept is a well-known approach to making changes in global economy as well as particular business processes. Coincidentally there are many different standpoints of its interpretation. For that reason, the main aim of the given paper is to shed the light upon sustainable development concept and present the evolution of the notion.

Sustainability by itself is “the ability to be maintained at a certain rate or level” or “avoidance of the depletion of natural resources in order to maintain an ecological balance” by Oxford dictionary [1]. Cambridge dictionary states this notion as “the quality of being able to continue over a period of time” and as “the quality of causing little or no damage to the environment and therefore able to continue for a long time” [2]. At the same time let’s take a closer look on the interpretation of the sustainable development within business framework. “Business sustainability represents resiliency over time — businesses that can survive shocks because they are intimately connected to healthy economic, social and environmental systems, they create economic value and contribute to healthy ecosystems and strong communities” [3].

According to the Elkington's Triple bottom line theory [10] sustainable development is considered as a notion, composed of "three main pillars": economic, environmental and social. Which means that if a company or national economy wants to succeed in the long-term perspective, they need to be focused on the given three areas.

So, there is a question: whether our understanding of the sustainable development concept is profound? To answer this question, it is necessary to take into account all the contributions which were made in the past.

With reference to the scientific works, international conferences and other documents [4–8] analysis we may outline such a development of the notion:

- the first ideals, correlated with the sustainability notion, appeared during the Industrial Revolution in the 18th century;
- in 1907 the notion was considered in reference to a legal objection;
- in 1969 the US government's National Environmental Policy Act (NEPA) was signed. According to the given document sustainable development on the national level might be achieved through focusing preliminary on the environmental perspective;
- in 1970 the Environmental Protection Agency (EPA) in the USA opened its doors. In this case the focus was made not only on the environmental but on the health issues;
- in 1972 the concept of sustainable development received its first major international recognition at the UN Conference on the Human Environment held in Stockholm. This conference approved connection between sustainable development and the environment, which led to gaining beneficial effects in both areas;
- The World Commission on Environment and Development (WCED) was tasked by the Secretary-General of the UN, in 1983, to "re-examine critical environmental and development problems around the world and formulate realistic proposals to address them". During the given conference an importance of the connection between development and environment has been highlighted once more;
- In 1987 the World Commission on Environment and Development made a report, which provides well-known definition of the notion. According to it, sustainable development is "development which meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs";
- in 1992 the United Nations Conference on Environment and Development (UNCED) was held in Rio de Janeiro. Which stated the first roadmap of sustainable development concept implementation;

- in 2002 the World Summit on Sustainable Development (WSSD) was held in Johannesburg. As a development of the previous plan such recommendations were elaborated: to provide a sustainable development political support and commitments of the governments to maintain the common environmental protection;
- in 2012 in Rio de Janeiro was held the United Nations Conference on Sustainable Development (UNCSD), also known as Rio 2012, Rio+20. During the conference the economic and environmental goals were developed and reconciled. It is worth mentioning that recommendation of the wide range of actors (192 UN member states — including 57 Heads of State and 31 Heads of Government, private sector companies, NGOs and other groups) were considered;
- in 2015 during the Summit on Sustainable Development the breakthrough was made. The main achievement of the mentioned Summit was the “Sustainable Development Goal” document. The highlighted points of the document include following: dignity, people, prosperity, the planet, justice, and partnership.

The popularity of the phenomenon given has as well certain implication in Ukraine. Although the history of it is not so long and profound as in Europe, for now, we may place the main emphasis on the goals, which were presented on September 15, 2017, by the Government of Ukraine. The National Report “The Objectives of Sustainable Development: Ukraine” defines the basic indicators for achieving the goals of sustainable development (GSD). The report presents the results of the adaptation of 17 global GSDs taking into account the specifics of national development. The Global Sustainable Development Goals were endorsed in 2015 at the UN Summit on Sustainable Development. Along with this the national system of the GSD was developed. It includes 86 tasks and 172 indicators for monitoring their implementation. Those GSDs must be achieved within a period of 2016–2030 [9].

Therefore, we may summarise, that sustainable development concept has been a subject of various actors’ interests (international organizations, national governments, businesses, NGOs and others). Profound understanding of the SDC key features enables its implementation in business. Notably, such an approach to business processes organization will facilitate the durable lifecycle of the company. Moreover, it may contribute to the integrative business processes.

References

1. English Oxford Living Dictionaries [Electronic resource]. — Access mode: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/sustainability>
2. Cambridge Dictionary [Electronic resource]. — Access mode: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sustainability>
3. Kenton, W. (2018). Sustainability. Investopedia [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.investopedia.com/terms/s/sustainability.asp>
4. Lubin, D.A. and Esty, D.C. (2010), The sustainability imperative. Harvard Business Review, Vol. 88. — No. 5. — pp. 42–50.
5. Alvin, L. Alm (1988). NEPA: Past, Present, and Future. EPA Journal — January/February 1988.
6. Stofleth, D. (2015). A short history of sustainable development. Rethinking Prosperity [Electronic resource]. — Access mode: <http://rethinking-prosperity.org/a-short-history-of-sustainable-development/>
7. United Nations, (2016). Global Sustainable Development Report 2016. Department of Economic and Social Affairs, New York, July.
8. Цілі сталого розвитку та їх адаптація для України. Сталий розвиток для України [Electronic resource]. — Access mode: <http://www.sd4ua.org/shho-take-stalij-rozvitok/istoriya/>
9. Цілі сталого розвитку 2016–2030. United Nations Ukraine [Electronic resource]. — Access mode: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>
10. Elkington, J. (2007). Partnerships from cannibals with forks: The triple bottom line of 21st-century business. Environmental Quality Management Volume 8, Issue 1.

Секція 8. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Усманова Раъно Миржалиловна
*доцент кафедры «Экономика промышленности»
Ташкентский государственный технический университет
г. Ташкент, Узбекистан*

Турабекова Гулирано Исламовна
*старший преподаватель кафедры «Экономика промышленности»
Ташкентский государственный технический университет
г. Ташкент, Узбекистан*

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ЭКСПОРТА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН

Торговля образовательными услугами включает в себя обучение иностранных студентов; создание за рубежом филиалов университетов; дистанционное обучение с использованием современных информационных и коммуникационных технологий; мобильность преподавателей. Конечно же, немаловажную роль занимает и государственное регулирование образования, которое включают в себя финансовые и материальные затраты.

В Послании Президента Республики Узбекистан Ш. Мирзиёева Олий Мажлису от 28 декабря 2018 года отмечается, что «... одной из приоритетных задач является **совершенствование системы развития науки и непрерывного образования, отвечающего требованиям времени.** Нам нужно усилить меры по обеспечению равного доступа к высшему образованию для всех. В недавнем прошлом в Узбекистане уровень охвата выпускников средних и средних специальных учебных заведений высшим образованием составлял всего 9–10 процентов. Благодаря принятым в последние два года мерам, этот показатель превысил 15 процентов. Однако этого недостаточно. Ведь в развитых странах он составляет 60–70 процентов. Поэтому доведение данного

показателя до 20 процентов в 2019 году и последовательный рост в дальнейшем — актуальная задача. Для нас важно повысить престиж наших вузов, увеличить количество негосударственных образовательных учреждений, привлечь в сферу квалифицированные кадры и усилить конкуренцию» [4].

Хотелось бы отметить, что экспорт образовательных услуг является не только важнейшим источником развития экономики страны, но и важнейшим индикатором конкурентоспособности страны, степени ее интеграции в мировое сообщество. В механизме привлечения образовательных услуг существует ряд положительных аспектов, которые можно охарактеризовать следующими особенностями:

- в странах-лидерах экспорта образовательных услуг одним из приоритетных направлений является пополнение государственного и вузовского бюджетов;
- планирование государственного процесса развития экспорта образовательных услуг основывается на разработке национальных стратегий, программ развития международной деятельности с четко обозначенными целями, задачами, и конечно же, соответствующим финансовым обеспечением;
- необходимость в создании государственных и частных организаций по содействию экспорта образовательных услуг и организации обмена преподавателями и студентами;
- организация маркетинговых исследований (реклама, мониторинг рынка и т.д.);
- поощрение государством вузов и преподавателей, активно разрабатывающих и реализующих новые образовательные экспортноориентированные программы;
- предоставление иностранным студентам финансовой и социальной поддержки (стипендии, медицинское обслуживание, обеспечение местом жительства).

Следует подчеркнуть, что большое значение имеет целевая государственная поддержка вузов в поощрении прямых контрактов вузов, вышедших на внешний рынок образовательных услуг, а также вмешательство государства в решении двухсторонних связей в области образования в следующих позициях, а именно:

- необходимо создать государственную политику экспорта образовательных услуг;
- создать информационную поддержку, помощь посольств и консульств, консультационную, юридическую, правовую поддержку;
- организовать государственную поддержку организаций и фирм, которые осуществляют экспорт образовательных услуг и продуктов;

- высокое значение имеет качество и доступность образования (широкий спектр предоставляемых образовательных услуг, интеллектуальный ресурс, высокий научно педагогический потенциал образовательных учреждений);
- необходимо создать межвузовские центры международного сотрудничества и академической мобильности.

Совместно с государственной поддержкой двухсторонних связей в области образования необходимо реформировать и законодательно-нормативную базу экспорта образовательных услуг, что предусматривает:

- осуществление фундаментальных и прикладных научных исследований, а также опытно-конструкторских работ по заказам иностранных юридических лиц;
- право вузов самим вступать в неправительственные международные организации;
- заключение с иностранными партнерами договоров о совместной деятельности, которые не рассматривались бы как международные государственные договоры;
- создание с иностранными партнерами учебных центров, лабораторий, технопарков;
- усовершенствование процесса создания и функционирования филиалов национальных вузов за рубежом с учетом законодательства страны нахождения филиалов;
- создание нормативной базы процедуры нострификации документов об образовании;
- реформирование законодательно-нормативной базы дистанционного образования, разработку технологий и методики создания дистанционных курсов, требований к преподавателям, учебно-методических материалов.

Ориентация на экспорт является своеобразным залогом конкурентоспособности национального образования. Экспорт образовательных услуг предоставляет большие возможности для расширения деятельности вузов и совершенствования профессионального уровня их сотрудников, повышения конкурентоспособности как отдельных образовательных технологий и программ, так и национальной системы образования в целом.

Литература

1. Mill J. S. Principles of Political Economy with some of their Applications to Social Philosophy, Ashley ed., 1848. Mill J. S. Collected Works, Essays on Economy and Society. J. M. Robson (ed.). Toronto: UTP, vol.4. — 1967.
2. Алиев Ш. М. Рынок образовательных услуг и вопросы его регулирования: дисс. канд. экон. наук: 08.00.05. — Москва, 2003. — 118 с.
3. Qatar Foundation [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.qf.org.qa/home>
4. Послание Президента Республики Узбекистане Ш. Мирзиёев Олий Мажлису / Народное слово // 28.12.2018.

Секція 9. ПРОБЛЕМИ МІКРОЕКОНОМІКИ

Турсунов Алишер Мухамадназирович
*доцент кафедри «Економіка промисленности»
Ташкентский государственный технический университет
г. Ташкент, Узбекистан*

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ АО «УЗБЕКНЕФТЕГАЗ»

Нефтегазовый сектор экономики Узбекистана представляет АО «Узбекнефтегаз», имеющий полный производственный цикл — от геологоразведки, через собственно добычу, переработку нефти и газа, вплоть до сбыта продуктов конечным потребителям. В соответствии со Стратегией действий по пяти приоритетным направлениям развития Республики Узбекистан в 2017–2021 годах предусмотрено осуществление преобразований и в нефтегазовой промышленности. В 2017 году было достигнуто выполнение прогноза по добыче нефти и газового конденсата, производству сжиженного газа.

За период 2010–2017 гг. проделана работа по совершенствованию структуры отрасли, техническому оснащению и перевооружению на основе инноваций, наращиванию объемом добычи, глубокой переработке нефти и газа. Так, за этот период объем производства продукции вырос почти на 80%. Общий объем инвестиций вырос в 7 раз.

Однако за анализируемый период в отрасли накопилось множество проблем. Недостаточно совершенна структура производства. Производство продукции глубокой переработки и высокотехнологичных видов продукции незначительно, в то же время значительная доля переработки нефти и газа приходится на продукцию начальной и средней переработки. Острой проблемой является износ оборудования, как моральный так и физический. Так степень износа основных фондов на конец 2016 года составила 47,5%.

Вследствие этого невысоким остается качество выпускаемых нефтепродуктов. В структуре экспорта отечественной нефтепереработки преобладают относительно дешевые нефтепродукты доля топочных нефтепродуктов с высокой добавленной стоимостью крайне мала. В отрасли высокий уровень энергопотребления, использования устаревших энергоёмких и экономически несовершенных технологий. В результате отечественная нефтепереработка характеризуется высоким уровнем энергопотребления, что негативно отражается на экономической эффективности отрасли. Удельный расход энергоресурсов на действующих отечественных заводах в 2–3 раза превышает зарубежные аналоги [1].

В 2017 году объем добычи природного газа в стране составил 56,5 миллиарда кубометров. Из-за не осуществленной модернизации отрасли в течение нескольких лет его потери остаются чрезвычайно высокими — 20–23 процента [2].

Необходимо отметить, что в перспективе развитие нефтегазовой отрасли будет зависеть от объемов спроса на природный газ и нефть в Узбекистане. По мнению экспертов Азиатского Банка Развития, природный газ останется основным энергетическим ресурсом в Узбекистане для промышленности и выработки электроэнергии вплоть до 2035 года. По некоторым расчетам к 2030 году национальной экономике будет необходимо 99,03 млн. т. н. э. углеводородов [3].

Для того, чтобы обеспечить эффективное развитие, прежде всего, следует провести модернизацию отрасли, необходимость которого определяется уровнем и состоянием развития АО «Узбекнефтегаз», глобализацией и интеграцией в мирохозяйственную систему развития.

Модернизация АО «Узбекнефтегаз» требует решения задач на основе разработки и внедрения инновационных технологий, обеспечения приоритетного развития нефтегазоперерабатывающей и нефтегазохимической отраслей. Необходимо ускорение внедрения инноваций в переработку углеводородов. Это даст возможность улучшить качество и увеличить объем выхода конечной готовой продукции с низкой себестоимостью. Для этого необходимо проведение модернизации инфраструктуры объектов добычи углеводородов, совершенствование технологических процессов разработки месторождений и добычи углеводородов. При этом немаловажное значение имеет снижение издержек при транспортировке углеводородов и конечных нефтепродуктов. Для этого необходимо осуществление государственного регулирования транспортных тарифов, обеспечивая оптимальный уровень тарифов.

Проведение модернизации нефтегазовой отрасли требует привлечения финансовых средств для этой цели. Это возможно путём,

во-первых, укрепления финансовой устойчивости отрасли, что даст возможность увеличить источники собственных средств на нужды модернизации, во-вторых, привлечения дополнительных финансовых средств в углубленную переработку углеводородов и производство продукции с высокой добавленной стоимостью, что позволит снизить зависимость от изменчивости мировых цен на энергетическое сырье в мире. Данные резервы должны реализовываться в первом случае путем совершенствования налоговой политики в отношении АО «Узбекнефтегаз», ценовой политики отрасли. Во втором случае - увеличением удельного веса бюджетных средств в общем объеме источников финансирования инвестиций. Одним из резервов повышения эффективности производства в направлении снижения издержек является активизация мер по энергосбережению. Решение данной задачи даст возможность повысить уровень сырьевой обеспеченности и конкурентоспособность отрасли. Для этого необходима, модернизация энергетического оборудования на всех этапах технологических процессов добычи и переработки, направленные на сохранение установленной мощности электростанций, улучшение их технико-экономических показателей, а также внедрение современных ресурса сберегающих инновационных технологий.

Модернизация должна касаться не только технологических процессов, производства, но и такой важной сферы, как система управления и маркетинга. Главной предпосылкой необходимости совершенствования управления НХК «Узбекнефтегаз» является нехватка инвестиционных ресурсов, требующихся для модернизации различных аспектов деятельности акционерных предприятий, связанных с повышением уровня их конкурентоспособности и наращиванием их экспортного потенциала, что способствует росту прибыльности холдинга. Необходимо отметить, что чем лучше система корпоративного управления, тем выше уровень доверия инвестора и, следовательно, тем меньше риск и выше стоимость.

Для совершенствования системы управления НХК «Узбекнефтегаз» необходимо: создать гибкий механизм инвестирования средств отечественных инвесторов в холдинг; широко внедрять общепринятые международные стандарты корпоративного управления в практику работы акционерных обществ, входящих в холдинг; совершенствовать правовые механизмы по защите прав инвесторов; обеспечить высокий уровень информационной прозрачности холдинга; далее совершенствовать систему сбора, анализа и контроля информации акционерных обществ, что позволит повышать качество оперативного учета, обработки и передавать информацию по электронным каналам.

Дальнейшее совершенствование управления приведет к укреплению экономического состояния акционерных обществ, входящих в состав холдинга, притоку иностранных инвестиций, повышению эффективности добычи и переработки нефтегазовых ресурсов, защите прав акционеров.

Еще одним из направлений повышения эффективности развития нефтегазовой отрасли является совершенствование маркетинговой системы АО «Узбекнефтегаз». В связи с этим необходимо совершенствовать маркетинговую систему на основе изучения зарубежного опыта передовых зарубежных стран и наработанного в этом направлении отечественного опыта, разработать и принять меры по продвижению продукции отрасли, как на внутренних, так и внешних рынках сбыта.

Осуществление всех перечисленных мер и резервов повысит эффективность производственной цепочки «разведка-разработка-добыча-переработка» углеводородов, будет способствовать росту добавленной стоимости отрасли, а также повысит конкурентоспособность и укрепит экспортные позиции АО «Узбекнефтегаз».

Литература

1. Хашимова Н. А. Определение особенностей инновационного развития нефтегазовой отрасли Узбекистана. Материалы республиканской научно-практической Конференции. Ташкент: Филиал РГУ нефти и газа (НИУ) имени И. М. Губкина в г. Ташкенте, 2016. — С. 272–273.
2. Послание Президента Республики Узбекистан Шавката Мирзиёева Олий мажлису. Народное слово. 23.12.2017 г. — № 258(6922).
3. Ходжаев Б. Б. Вопросы прогнозирования спроса на нефтегазовые ресурсы в Узбекистане. Материалы форума молодых ученых-экономистов. Ташкент: BAKTRIA PRESS. — 2012 — С. 163.

Якубова Махтума Асадуллаевна
ассистент кафедры «Экономика промышленности»
Ташкентский государственный технический университет
г. Ташкент, Узбекистан

РОЛЬ ОБРАЗОВАНИЯ В ВОСПРОИЗВОДСТВЕ НАЦИОНАЛЬНОГО БОГАТСТВА

Экономические проблемы сферы образования становятся основными экономическими проблемами современности и ближайшего будущего. Речь идет не только о воспроизводстве рабочей силы общества, а о состоянии общества в целом, о возможности сохранения и развития общества. В основе возможностей прогресса лежат не просто знания, соответствующее экономическое поведение людей, формирующееся посредством образования. В этом смысле образование есть инструмент ликвидации функциональной неграмотности человека по отношению к социуму, к производству, к среде обитания.

Основная экономическая сферы образования — воспроизводства «человеческого капитала». Выполняя эту функцию, образование непосредственно осуществляет производственную и духовную функцию, поскольку повышение уровня общего и профессионального образования обеспечивает экономию использования материальных ресурсов, более высокое качество продукции, увеличение производительности труда. Где воспроизводятся способности работника к труду, формируется знание и морально — психологическое отношение к труду, те есть, исключительная важность экономической функции образования состоит в воспроизводстве квалифицированной рабочей силы для всех отраслей народного хозяйства. Образование рассматривается в качестве «подготовительного цеха» для всей экономики страны.

Таким образом, для экономики образование — специфическая отрасль народного хозяйства, которая удовлетворяет потребности общества в образовательных услугах, занята подготовкой кадров, необходимых для разнообразных видов трудов и иной деятельности.

Экономические отношения в сфере образования складываются в процессе воспроизводства социальных благ, как в вещественной форме, так и в форме услуг. При этом сферу образования можно

характеризовать, с одной стороны, как составную часть национального хозяйства и как часть общих экономических отношений. С одной стороны, функционирование экономических законов, которые господствуют на данном этапе социально-экономического развития общества, а с другой стороны, как системообразующую основу всего социально-экономического развития.

Эффективность — отношение результата к затратам для его достижения. Отрасль народного хозяйства — качественно однородная совокупность предприятий, учреждений и других хозяйственных единиц, характеризующихся общностью условий труда, профессиональным составом кадров. Выполняемых функций в системе общественного воспроизводства. Образование — категория неоднозначная, многоаспектная: процесс приобретения знаний, навыков, умения; воспитание всесторонне развитой личности; отражает уровень грамотности, профессионализм; формирует социальную среду общества.

В сфере образования и процесс, и результат только частично может характеризоваться как труд. Данное утверждение вытекает из свойств образования и специфики производства продукта в этой сфере. Хотелось бы отметить, что образование характеризуется, в том числе, высокой интеллектуальностью, является широким полем личных контактов производителя и потребителя, заметим также, что образовательная услуга, в силу своих свойств, неотделима от производителя. И в результате образование может характеризоваться, с одной стороны, как труд, а, с другой стороны, как творчество. Это объясняется следующим образом. Во-первых, главной целью деятельности в сфере образования оказывается не всякий продукт (как материальное благо), а сам человек. Материальное благо (учебники, пособия и т.д.) является скорее побочным действием, чем целью. Во-вторых, результат деятельности в сфере образования невоспроизводим — прежде всего, потому, что он состоит непосредственно в развитии личности творящего субъекта, и каждый новый субъект отношений, складывающихся в процессе производства имеет индивидуальные качества и характеристики. В каждом конкретном случае результат не зависит от количества затраченной энергии и рабочего времени. Связь между затратами труда и его результатами в сфере образования не отслеживается.

Отметим и еще одно обстоятельство. Продукт, выступающий целью творческой деятельности, неотчуждаем, ибо приобретенные человеком в процессе деятельности, неотчуждаем, ибо приобретение человеком в процессе деятельности удовлетворение или раскрытие новых способностей не могут быть у него отняты.

Хотелось бы отметить, что предметом анализа являются экономические отношения и процессы, в которых взаимодействуют производители и потребители. Лишь при таких условиях формируется специфическая форма производства и труда — образовательная услуга. Из этого следует, что предметом анализа служат те экономические законы и закономерности, которые возникают при производстве, реализации и потреблении образовательных услуг с которыми обусловлена их социально-экономическая эффективность. Здесь можно отследить причинно-следственные связи. Например: рост уровня образованности и повышения качества образования — причина; важный фактор последующего экономического роста страны и следствие прогресса системы образования — следствие.

Из выше сказанного, можно сделать вывод, что главной целью экономических отношений в сфере образования — является, как удовлетворение потребностей людей в знаниях, навыках, умениях успешного применения способностей потенциала личности, так и общественного и экономического прогресса.

Литература

1. Сумарокова Е. В. Образование и экономический рост // Высшее образование сегодня. — 2004. — № 12.
2. Соболева И. Рыночные и нерыночные механизмы регулирования образования // Проблемы теории и практики управления. Международный журнал. — 2005. — № 6.

Секція 10. ТОРГІВЛЯ ТА ЛАНЦЮГИ ПОСТАЧАННЯ

Карнаушенко Алла Сергіївна
*кандидат економічних наук,
асистент кафедри економіки та фінансів
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РИБОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Рибна продукція є однією з найпоширеніших видів продовольчої продукції в світі, торгівля якої значно збільшилася за останні роки в умовах зростаючої глобалізації. Згідно даних Державної служби статистики України спостерігається зниження видобутку риби з 2007 р. до 2017 р. майже на 300 тис. тон і становить 90 тис. тон в рік (рис. 1) [1; 3].

В організації раціонального харчування рибна продукція є важливим джерелом тваринних білків і повинна бути основною складовою

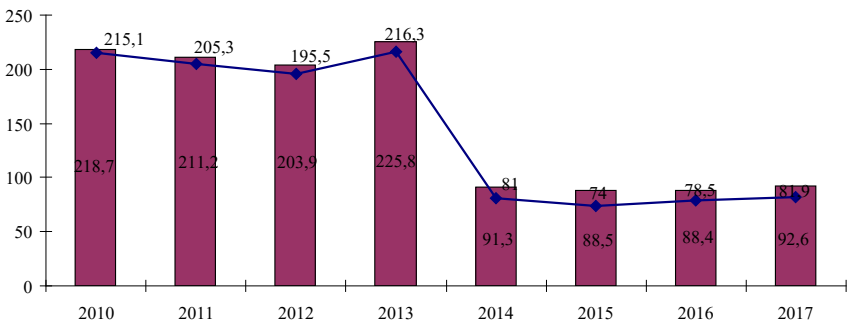

Рис. 1. Добування водних біоресурсів за період з 2010 р. по 2017 р.

раціону людини. На сьогодні один українець споживає близько 14 кг риби на рік, згідно розрахунків Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО), в світі дана норма споживання риби становить 20,3 кг в рік (з них повинно бути 75% морської риби) [2; 4].

Зниження рівня споживання риби частково пов'язано зі зниженою купівельною спроможністю населення України та зі збільшенням ціни на рибну продукцію.

За офіційними даними Асоціації рибалок України в 2018 р. добування водних біоресурсів зменшилось на 25% в порівнянні з 2017 р. та в натуральному виразі становить 61,5 тис. т біоресурсів, з яких 58 тис. т. риби, решта ракоподібні та молюски (рис. 2) [2–3].

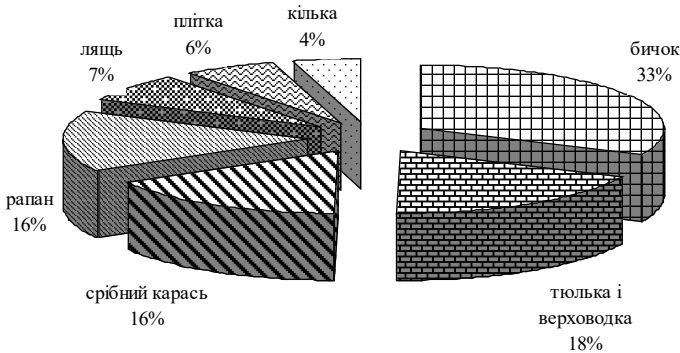

Рис. 2. Найпопулярніші види водних біоресурсів спожитих населенням України в 2018 р.

Розгляд продовольчого ринку рибної продукції з позиції відтворення виявило множинні взаємозв'язку суб'єктів даного ринку, які виступають з одного боку як виробники, а з іншого боку як споживачі товарів і послуг. Також важливими елементами продовольчого ринку рибної продукції, які визначають динамічність його функціонування, є ринкова інфраструктура та інституційне середовище [5]. Інституційна структура продовольчого ринку рибної продукції формується як єдина багатфункціональна система, яка забезпечує його ефективне функціонування. Таким чином, специфіка досліджуваного ринку полягає в тому, що він формує рівень задоволення фізіологічних потреб населення в рибній продукції.

Основними категоріями продовольчого ринку рибної продукції є попит і пропозиція, які реалізуються в процесі продажу рибної

продукції через систему оптової та роздрібної торгівлі [6]. Внаслідок співвідношення попиту і пропозиції відбуваються структурні зрушення у виробництві, динаміці цін на рибну продукцію. Товаровиробники рибної продукції формують пропозицію рибної продукції, що містить обсяг ввезеної рибної продукції та її обсяг.

Вивчення сутності продовольчого ринку рибної продукції дозволило визначити схему його функціонування. Найважливішою функцією продовольчого ринку рибної продукції, як одного з видів агропродовольчого ринку, є забезпечення продукцією кінцевого споживача [7]. При цьому постачальники рибної продукції можуть одночасно виступати як в якості покупців та і в якості продавців, будучи елементом між товаровиробниками і споживачами рибної продукції.

Підприємства оптової торгівлі впливають як на сферу виробництва, так і на роздрібну торгівлю, та в результаті формують параметри споживання рибної продукції. Оптові підприємства, здійснюючи поставки рибної продукції, звільняють товаровиробників від необхідності створювати власну збутову мережу, а також можуть надавати послуги, пов'язані з укладенням та реалізацією комерційних угод (рибні біржі і рибні аукціони), формують обсяг і асортимент рибної продукції, вивчають стан ринку з метою пошуку альтернативних джерел закупівель, створюють нові ринки збуту.

Україна володіє обширним потенціалом та ресурсами в рибогосподарській галузі. У структурі добування водних біоресурсів в Україні переважає риба (85%), все інше ракоподібні та молюски. Серед ре-

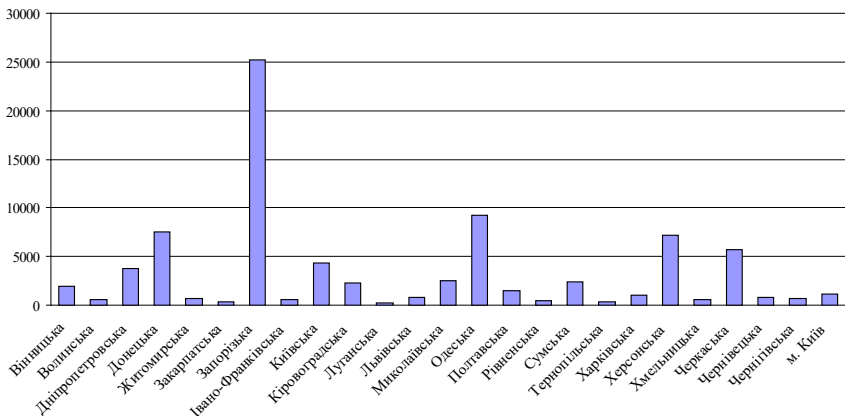

Рис. 3. Добування риби за регіонами в 2017 р.

гіонів України абсолютним лідером з добування риби є Запорізька область (рис. 3) [3].

Проаналізувавши дані Державної служби статистики встановлено, що українці не забезпечені рибою та рибною продукцією, національні виробники в 2018р. покривали лише 15% риби вироблені українськими підприємствами. Для повного задоволення споживчого попиту населення рибною продукцією національними виробниками потрібно збільшити виробництво майже в 10 разів, адже українці в 2018 р. спожили 400 тис. т. риби та рибного продукту [2–3].

На сьогодні в Україну імпортують рибу та рибопродукти з 60 країн світу для повного задоволення споживчого попиту українського населення. В десятку лідерів-імпортерів рибної продукції є: Норвегія, Ісландія, США, Естонія, Латвія, Іспанія, Канада, Велика Британія, Китай, В'єтнам (рис. 4).

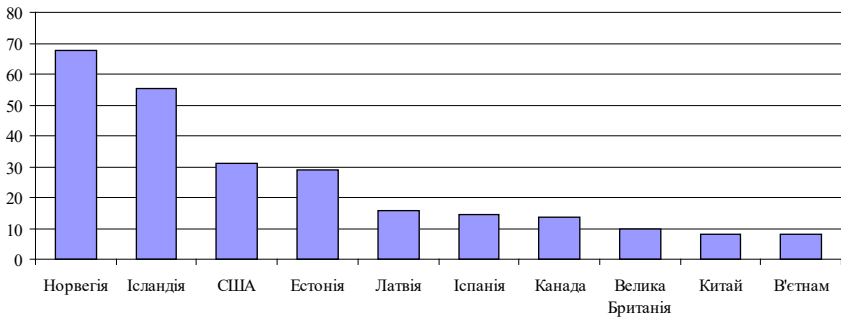

Рис. 4. Імпорт риби та рибної продукції в 2017 році, млн. грн

Крім офіційних даних, які надає Державна служба статистики, в Україні є явна проблема з незаконним виловом риби, то б то браконьєрством. За приблизними даними в тіні знаходиться майже 80–120 тис. т. риби, які додатково потрапляють на ринок. Тому українці споживають приблизно 180 тис. т. української рибної продукції.

Отже, в рибогосподарській галузі існує багато проблем, про що вказує щорічне скорочення вилову водних біоресурсів. Тому для активізації та підвищення забезпечення рибопродуктами українського виробництва потрібно допомога держави у вигляді дотацій, субвенцій та квот, а також запровадження комплексних дій по підвищенні рентабельності рибогосподарських підприємств. Адже головна мета розвитку вітчизняного продовольчого ринку рибної продукції полягає

в забезпеченні населення якісною рибною продукцією по доступними цінами, досягнення якої неможливо без розробки науково обґрунтованого механізму регулювання досліджуваного ринку.

Література

1. Україна збільшила імпорт риби: скільки і де купували (інфографіка). УНІАН: веб-сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://economics.unian.ua/agro/2395020-ukrajina-zbilshila-import-ribi-skilki-i-de-kupuvali-infografika.html> (дата звернення 31.01.19).
2. В Україні за рік виловили майже 62 тисячі тонн риби. УНІАН: веб-сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://economics.unian.ua/agro/10427355-v-ukrajini-za-rik-vilovili-mayzhe-62-tisyachi-tonn-ribi.html> (дата звернення 31.01.19).
3. Статистична інформація. Державна служба статистики України: веб-сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 31.12.18).
4. Adaptation of science, education and business to world innovative megatrends: international collective monograph (2018), Lermoshenko M. M. edited, Publishing House Science and Innovation Center, Ltd, Missouri.
5. Теорія і практика торговельного підприємництва в Україні: [Кол. монографія] / за ред. Н. С. Танклевської. — Херсон: РВВ, 2018. — 206 с.
6. Petrenko V., Karнаushenko A. Joint enterprises in foreign trade activity of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. — 2017. — Т. 3. — № 5. — С. 203–207.
7. Танклевська Н. С., Карнаушенко А. С. Розвиток фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств: монографія. Херсон: Айлант, 2015. — 184 с.

Секція 11. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ, СТРАХУВАННЯ І БІРЖОВА СПРАВА

Бей Ірина Михайлівна
*студент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Трачук Соломія Олександрівна
*студент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

ОФШОРНІ ЦЕНТРИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Система жорсткого податкового законодавства України, зокрема високий податок на прибуток, спонукає підприємців до активного пошуку засобів планування та мінімізації податків. На Заході для цього широко практикують створення так званих офшорних компаній. За оцінками спеціалістів, на сьогоднішній день майже половина світових капіталів так чи інакше проходить через офшорні території. Відповідно, дослідження функціонування офшорних центрів в системі міжнародного бізнесу є доволі актуальним.

Загалом під офшором (від англ. offshore — «поза берегом») розуміється фінансовий центр, який залучає іноземний капітал шляхом надання спеціальних податкових та інших пільг іноземним компаніям, зареєстрованим у країні розташування зазначеного центру за умов того, що вони не здійснюють господарських операцій на території даної країни («офшорна зона» або «податкова гавань» (англ. tax haven)) [2, с. 832].

Директори та власники офшорних компаній не можуть бути резидентами даної країни; компанія не повинна вести комерційну або виробничу діяльність на території, де зареєстрована; вона не платить податку або сплачує його за фіксованою та зниженою відсотковою ставкою; пільговий режим надається лише для фінансового-кредитних

операцій з іноземними резидентами в іноземній валюті. Найбільші пільги традиційно надаються в офшорних зонах, відомих також як «податкові гавані» чи «фінансовий рай». Порядок реєстрації юридичних осіб тут гранично спрощений, а податок на прибуток — істотно знижений або повністю відсутній.

Діяльність на території офшорних зон має ряд переваг, серед яких — низьке оподаткування чи взагалі його заміна на одноразовий платіж, анонімність справжніх власників, спрощена документація та багато інших.

Однак присутні і недоліки, зокрема: недобросовісна податкова конкуренція та ухилення від податків; створення умов для відтоку капіталу; створення елементів нестабільності у світовій економіці та фінансах у зв'язку з можливістю накопичення в офшорних зонах великих обсягів капіталів, насамперед спекулятивних; зменшення зайнятості в країнах-донорах; підтримка тіньової економіки; вплив на соціальну ситуацію в країнах-донорах, пов'язаних з ухиленням від оподаткування за допомогою офшорів; отримання позаконкурентних переваг тими компаніями, які використовують офшори тощо [1].

До найбільш популярних способів ухилення від податків у міжнародній практиці відносяться [3, с. 156]: неповідомлення контролюючим органам про свою присутність або діяльність у країні, в якій платник податків знаходиться чи займається підприємницькою діяльністю; неповідомлення про джерело та повну суму доходу, що підлягає оподаткуванню, а також суми прибутку, не зважаючи на обов'язковість такого повідомлення; використання в декларації про доходи посилок на пільги, які поширюються на дітей, яких у платника податків нема, чи відрахування з доходу на амортизацію машин і устаткування, яких не існує; переміщення діяльності чи капіталу в іншу країну — офшорний центр та ін.

Розробка і вживання заходів з протидії ухиленню від сплати податків з використанням при цьому офшорних центрів стали однією з головних цілей фінансових органів багатьох країн. До країн, які активно борються із даним явищем і уклали для цього двосторонні та багатосторонні угоди належать США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Канада, Японія тощо. Зокрема, Франція і Індія, разом із США, законодавчо санкціонували податкове виказування і ввели офіційну фінансову винагороду за надання інформації про неплатників податків. Так, Служба внутрішніх доходів США вже виплатила 500 тис. дол. 578-ми інформаторам. До найбільш впливових міжнародних організацій, які приділяють значну увагу протидії використанню офшорних зон з метою податкових зловживань є ООН, Європейський Союз і Організація економічного співробітництва і розвитку.

Аналіз динаміки обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України по країнах-інвесторах дозволяє зробити висновок про існування стійкої тенденції до зменшення долі інвестицій у вітчизняну економіку таких провідних в економічному плані країн світу як Велика Британія, Німеччина і США за умов підвищення долі інвестицій із Кіпру, обсяг яких починаючи з початку 2008 року виріс більш ніж у 18 разів, та офіційно віднесених до переліку офшорних територій Британських Віргінських островів (у 4 рази за останні 10 років) [4]. Дослідження динаміки обсягів інвестицій з України в економіку інших країн показало, що викликають чималий інтерес інвестиції у Британські Віргінські острови, які з 10,9 млн. доларів США у 2008 р. зросли до 57,6 млн. доларів США у 2018 р., та лавиноподібне зростання «інвестиційної привабливості» Кіпру для українських ПП, обсяги яких зросли з 4,4 млн. доларів у 2008 р. до 5,9 млрд. у 2018 р. [4]. Попри те, що Кіпр юридично не вважається офшором, влада острова встановила вигідну систему оподаткування, щоб не втратити масштабні прибутки. За оцінками, офшори найбільшою мірою використовуються в таких галузях, як нерухомість (79,5% всіх підприємств галузі), інвестиції і фінанси (61%), банківський сектор (57%), підприємства паливно-енергетичного комплексу (49%), підприємства сфери телекомунікаційних послуг (44%) і роздрібно́ї торгівлі (43%).

На основі проведеного аналізу обсягів інвестиційних операцій можна стверджувати, що Україна активно використовує офшори для ведення бізнесу. Не зважаючи на те, що діяльність податкової і митної служби, інших правоохоронних і контролюючих органів з суб'єктами «тіньового» сектору, у тому числі і з використанням офшорних механізмів ухилення від сплати податків, має деякі позитивні результати, все ж, «каральні» заходи мають лише тимчасовий ситуаційний ефект, який в стратегічній перспективі може привести скоріше до негативних наслідків з точки зору негативного впливу на функціонування підприємницького середовища, і в результаті — привести до істотного скорочення бюджетних надходжень.

Враховуючи викладене вище, можна зробити висновки, що відсутність адекватних заходів протидії використанню офшорних механізмів ухилення від оподаткування призводить до виникнення нерівних конкурентних умов, в яких перебувають законослухняні господарські суб'єкти у разі сплати конкурентами менших податків, що спонукає суб'єкти підприємницької діяльності до пошуку «схем оптимізації оподаткування», у т.ч. і нелегальних.

Також не можна залишити без уваги високий рівень оподаткування в Україні, несприятливий інвестиційний клімат, потужні мотиви до

експорту капіталу за кордон, високі інвестиційні ризики, що стимулюють підприємців шукати шлях мінімізації своїх зобов'язань або ухилення від оподаткування через офшорні центри, залишаючи їм у цьому випадку значний обсяг фінансових ресурсів, зекономлених у такий спосіб, для організації таких операцій або оплати послуг фінансових посередників.

Для зменшення відпливу капіталу, ухиленню від оподаткування, у тому числі і шляхом використання офшорних механізмів Україні варто впровадити наступні заходи: розробити узгоджену з іншими країнами та міжнародними організаціями систему заходів, направлених на обмеження можливостей проведення фіктивних фінансових операцій, метою яких є ухилення від оподаткування; встановити жорсткі вимоги до подачі інформації про здійснення електронних переказів; розробити цілісний механізм контролю за рухом інвестицій, кредитів, розміщенням валютних цінностей на рахунках за межами України; підписати договори між урядом України та урядами офшорних зон про попередження подвійного оподаткування та повідомлення про реєстрацію українськими громадянами фірм; вдосконалити валютний контроль зі сторони банків; посилити вимогу щодо контролю транзакцій здійснюваних публічними особами, а також оточуючих їх осіб, включаючи членів сімей, радників, помічників тощо; розширити список злочинів, які використовуються для відмивання грошей та ін. Крім цього, з метою регулювання офшорних центрів, необхідно чітко організувати міжнародне законодавство та визначити ті його положення, що мусять бути обов'язково виконані міжнародною спільнотою, в тому числі і офшорними зонами, під страхом штрафних санкцій з боку міжнародних організацій аж до ембарго на фінансові операції; створити спеціалізований, висококваліфікований міжнародний орган, що матиме виняткове право на перегляд та дослідження усіх міжнародних фінансових потоків; посилити правову базу національних урядів.

Література

1. Азы офшорных премудростей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.npp.com.ua/news/1915.html>
2. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка / Ю. Г. Козак [та ін.]. — К.: ЦУЛ, 2016. — 1118 с.
3. Никифорчук Д. Й. Злочини, що вчиняються у сфері оподаткування — засоби запобігання та викриття / Д. Й. Никифорчук, С. І. Ніколаюк, Є. В. Баранюк. — К.: КНТ, 2014. — 332 с.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Дубограй Анастасія Ігорівна

студентка

Кременчуцького національного університету

імені М. Остроградського

м. Кременчук, Україна

Колотій Юлія Сергіївна

студентка

Кременчуцького національного університету

імені М. Остроградського

м. Кременчук, Україна

РИЗИКИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ

В умовах нестабільності та невизначеності соціально-економічної ситуації, впливу ряду факторів внутрішнього й зовнішнього середовища та існування кризових явищ, важливою особливістю бюджетної системи є забезпечення збалансування та стійкості її стану.

Однією з головних негативних тенденцій сьогодення в Україні, як і в цілому у світі, стало зростання ризиків та загроз бюджетній безпеці.

У бюджетних відносинах ризикові ситуації можуть виникати з різних причин, наприклад, із набуттям чинності нового податкового законодавства або зі змінами чинного, зміною курсу гривні по відношенню до долара США, спадом виробництва, інфляцією тощо.

Недосконалий бюджетний менеджмент, надмірна централізація фінансових ресурсів ведуть до ризикованості наповнення доходної бази бюджетів, а відтак — і належного, ефективного виконання власних і делегованих повноважень у видатковій частині бюджетів. Тому на сучасному етапі особливого значення набуває дослідження проблем розробки питання виникнення, аналізу та оцінки ризиків доходів бюджетів і подальшого ефективного управління ними.

Бюджетні ризики вітчизняні та зарубіжних учені почали досліджувати порівняно недавно у своїх роботах [1–7].

Хоча й науковцями розглядаються проблеми визначення суті бюджетних ризиків, різні методи їх оцінки та управління, на сьогодні

залишається невисвітленою низка питань, які потребують подальшого вивчення.

Під ризиком у бюджетній сфері можна розглядати сукупність імовірних несприятливих (небажаних) наслідків реалізації прийнятих рішень, що можуть призвести до втрат при формуванні, розподілі та використанні централізованих фондів грошових ресурсів.

Складовою бюджетних ризиків є ризики дохідної частини бюджету, тобто ризики недоотримання запланованого рівня доходів і виконання бюджетних зобов'язань.

До ризиків дохідної частини бюджету, управління якими з боку фіскальних органів держави можливе, відносять ризики порушення бюджетного і податкового законодавства та ризики самого адміністрування бюджетних доходів.

Ризик порушення бюджетного і податкового законодавства з боку державних службовців характеризується можливістю (імовірністю) зловживань та корупційних дій з боку працівників державних відомств, у результаті чого можливі втрати надходжень до бюджету.

До ризиків процесу адміністрування доходів можна віднести дію операційних процесів, об'єктивних або суб'єктивних факторів, неефективного управління та порушень бюджетного і податкового законодавства.

Важливо також враховувати ризики випадковості, непередбачуваності ситуацій в бюджетному процесі, неплатоспроможності платників податків.

Варто зазначити, що бюджетні ризики в кожній із груп, а також між групами взаємопов'язані (наприклад, ризики кризових явищ в економіці, неплатоспроможності платників, ризики неритмічності надходження податків та інших платежів до бюджету, ризики незбалансованості бюджету), тому їх доцільно досліджувати, ідентифікувати, оцінювати в комплексі, щоб максимально передбачити негативний вплив на доходну частину бюджету та по можливості запобігти їй втратам.

Для забезпечення ефективної політики формування бюджетних доходів важливим є врахування факторів ризику, зокрема, необхідно забезпечити прозорість процесу акумуляції й руху фінансових потоків держави, досягти надійності основних макроекономічних показників, на яких базується дохідна частина бюджетів.

Управління бюджетними ризиками передбачає заходи по їх усуненню та мінімізації. Розробка методів управління ризиками і зменшення їхнього негативного впливу здійснюється на основі аналізу виконання бюджету, виявлених бюджетних ризиків за попередні періоди, аналізу причин і факторів, що призвели до їх виникнення.

Шляхами зменшення бюджетних ризиків доходної частини бюджету пропонуємо вважати наступні:

- посилення боротьби з тіньовим сектором економіки. Неофіційна зайнятість та тінізація заробітних плат є ризиком стабілізації. Існуючий масштаб неоподатковуваних доходів громадян негативно позначається на обсягах податкових надходжень до бюджету, зокрема податку з доходів фізичних осіб;
- проведення фінансової політики економічного зростання, залучення інвестицій в економіку;
- скорочення обсягу податкових пільг. Щорічно спостерігається тенденція зростання обсягів втрат доходів бюджетів від надання податкових пільг Тому доцільним буде перегляд переліку і кількості податкових пільг, скасування неефективних, посилення контролю за цільовим використанням;
- вдосконалення економічного прогнозування і бюджетного планування шляхом застосування сучасних економіко-математичних методів з урахуванням реалій економічного становища в країні, можливостей використання внутрішніх фінансових ресурсів і виваженого підходу до залучення зовнішніх;
- посилення державного фінансового контролю шляхом взаємодії контролюючих органів, підвищення відповідальності учасників бюджетного процесу за вчинені правопорушення, оприлюднення результатів бюджетного контролю;
- визначення, кількісна оцінка фіскальних ризиків згідно розробленої та затвердженої спеціальної методики [8], оприлюднення результатів та врахування в бюджетному менеджменті на всіх рівнях.

Література

1. Булгакова С. Бюджетний ризик: сутність, класифікація, фактори виникнення / С. Булгакова, І. Микитюк // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. — 2010. — № 1. — С. 59–68.
2. Гамукин В. В. Бюджетные риски: введение в общую аксиоматику /
3. В. В. Гамукин // Terra Economicus. — 2013. — Т. 11, № 3. — С. 52–60.
4. Глухова В. І. Ризики формування доходів місцевих бюджетів та шляхи їх мінімізації / О. Ф. Саленко, В. І. Глухова, А. А. Пономаренко // Сталий розвиток економіки. — 2014. — № 1. — С. 220–227 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2014_1_31

5. Карагозлю Ю. Кількісна оцінка ризику бюджетів міст з врахуванням рівня їх депресивності / Ю. Карагозлю // Економічний простір. — 2013. — № 75. — С. 163–171.
6. Кудряшов В. Ризики виконання державного бюджету та механізми їх обмеження / В. Кудряшов // Фінанси України. — 2016. — № 12. — С. 59–76.
7. Пашкевич И. Мировой опыт оценки фискальных рисков / Банковский вестник РБ, Сакавик, 2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.nbrb.by/bv/articles/10373.pdf>
8. Бюджетна система: підручник/ на наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. — К.: Центр учбової літератури; Тернопіль: Економ. думка. 2012. — 871 с.
9. Методика оцінювання фіскальних ризиків, пов'язаних з діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2018 року № 7 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7-2018-%D0%BF>

Раделицький Юрій Орестович
кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна

ВИДАТКОВА ПОЛІТИКА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

Високий рівень фіскального перерозподілу, існуючий в системі функціонування бюджетів, ставить завдання формування ефективної структури бюджетних видатків, спрямованих на підтримку соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Вагомість формування обдуманого видаткової політики полягає в її функціонуванні як джерела забезпечення реалізації потреб суспільства та впливі на формування якісного середовища ведення підприємницької діяльності, сприяння інвестиційної привабливості адміністративно-територіальних одиниць, зокрема, регіонів.

Згідно Бюджетного кодексу, видатки бюджету — це кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом (до видатків бюджету не належать: погашення боргу, надання кредитів з бюджету, розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів, повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування). При цьому, видатки бюджету класифікуються:

- за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів — відомча класифікація;
- за бюджетними програмами — програмна класифікація;
- за функціями, з виконанням яких пов'язані видатки бюджету — функціональна класифікація;
- за економічною характеристикою операцій, які здійснюються — економічна класифікація.

Основною частиною видатків місцевих бюджетів є соціальні видатки.

Переважання видатків соціального спрямування над видатками, що спрямовуються на забезпечення стратегічних програм економічного

розвитку, має негативний ефект на розвиток бюджетної системи та економіки країни загалом і характеризується такими аспектами:

- «проїдання» бюджетних коштів не сприяє соціально-економічному зростанню, тобто не сприяє формуванню додаткових джерел наповнення місцевих бюджетів;
- видаткова політика соціального спрямування характеризується постійним збільшенням потреби у фінансових ресурсах для реалізації соціальних видатків, що вимагає постійного зростання доходів місцевих бюджетів, яке, при цьому, не має жодного економічного підґрунтя;
- зростання потреби у фінансових ресурсах для проведення соціальних видатків вимагає їх залучення з інших джерел, зокрема, шляхом запозичень, що є деструктивним чинником фінансової стабільності держави.

Отже, політика формування видатків місцевих бюджетів, в структурі яких стабільно висока частка видатків соціального спрямування, не забезпечує високого рівня соціального захисту населення та характеризується низькими показниками якості життя. Відтак, постає необхідність реформування видаткової політики місцевих бюджетів та держави загалом і проведення структурних реформ складових соціальної сфери держави для підвищення результативності використання фінансових ресурсів державного та місцевого бюджетів.

Слід зауважити, що зростання видатків соціального спрямування відбувається на тлі зменшення видатків капітального спрямування, що є іншою стороною проблеми формування ефективної видаткової політики місцевих бюджетів. При цьому, капітальні видатки, які сьогодні фінансуються з місцевих бюджетів, включають, в основному, видатки на ремонт та реконструкцію, а, відтак, лише дотично забезпечують виконання функції стабілізації та забезпечення розширеного економічного відтворення, підтримки розвитку галузей економіки, модернізацію інфраструктури, розвитку науково-технічного потенціалу та інноваційних технологій.

Такий напрям використання капітальних видатків впливає і на рівень фінансової автономії місцевих бюджетів, оскільки унеможливорює проведення органами місцевого самоврядування власної політики, пов'язаної з фінансуванням розвитку місцевого господарства.

Окрім того, існують і інші проблеми ефективного проведення капітальних видатків:

1. По-перше, в забезпеченні фінансовими ресурсами окремих соціально-економічних напрямів вагому роль відіграє так звана «пріоритетність» галузі чи сфери фінансування. Так, видатки соціального

спрямування фінансуються на 95% і більше відсотків від плану. Щодо капітальних видатків, спостерігається постійне і систематичне недофінансування відповідних програм та проєктів, результатом чого є їх незавершеність та несвоєчасність реалізації, тобто неефективність освоєння коштів державного та місцевих бюджетів.

2. По-друге, на фінансування окремих проєктів впливає низка суб'єктивних (несвоєчасність затвердження порядку використання бюджетних коштів, непрозорість та складність механізму одержання потрібних фінансових ресурсів суб'єктами господарювання, непрозорість розподілу, проведення конкурсів тощо) та об'єктивних (неповний обсяг надходження фінансових ресурсів до спеціального фонду місцевих бюджетів) чинників, які часто сповільнюють або зупиняють реалізацію програм та проєктів.

Таким чином, аналізуючи особливості здійснення видаткової політики місцевих бюджетів, слід зробити такі висновки:

- розподіл видаткових повноважень між бюджетами різних рівнів характеризується нечіткістю та дублюванням;
- основна питома вага в складі видатків місцевих бюджетів належить делегованим видаткам, видатки на забезпечення власних повноважень складають мізерну частку, що посилює залежність місцевих бюджетів від рішень уряду;
- основним напрямом видатків місцевих бюджетів є забезпечення видатків соціального спрямування, що характеризує бюджетну політику держави як «політику проїдання»;
- сформований механізм забезпечення видатків місцевих бюджетів забезпечує повну залежність місцевих бюджетів та дій органів місцевого самоврядування від рішень на центральному рівні.

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА»**

Збірник тез наукових праць

**XIII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«НАУКОВИЙ ДИСПУТ: ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ І ФІНАНСІВ»**

«31» січня 2019

Сборник тезисов научных трудов

**XIII МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ
«НАУЧНЫЙ ДИСПУТ: ВОПРОСЫ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»**

«31» января 2019

Abstracts of scientific papers

**XIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
«SCIENTIFIC DEBATE: THE ISSUES OF ECONOMY AND FINANCE»**

January 31, 2019

Видано у авторській редакції

Адреса: Україна, м. Київ, вул. Павлівська, 22, оф. 12

Контактний телефон: +38(050) 647-1543

Телефон/факс: +38(044) 222-5889

E-mail: info@frada.com.ua

<http://www.frada.com.ua>; <http://www.inter-nauka.com>

Підписано у друк 22.02.2019. Формат 60×84/16

Папір офсетний. Гарнітура SchoolBookAS. Друк на дуплікаторі.

Тираж 100. Замовлення № 397.

Ціна договірна. Надруковано з готового оригінал-макету.

Надруковано у видавництві

ТОВ «Центр учбової літератури»

вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 2458 від 30.03.2006 р.